LITERATURA · ARTS · INFORMACIÓ

PONT BLAU

124

JUNY-JULIOL

1963

S U M A R I

Autorretrat 1926, de FRANCESC CAMPS RIBERA . . . Portada
Editorial 129
Tres, *una història novel·lada del nostre temps*, per JERONI DE CASTELLDEFELS 130
Records i anècdotes de Tarragona, per PERE BOSCH GIMPERA 135
Somni d'una rata de biblioteca, per VÍCTOR ALBA . . 138
Incidents i sedasseries, per JOSEP M. CAPDEVILA . . 142
Gabriel Miró, home de llengua castellana, per CÈSAR PI-SUNYER 146
L'Onomasticon Cataloniae, per JOAN COROMINAS . . 148
Recensions, per JOAN COLOMINES i PUIG, RAMON FABREGAT i J. DE C. 152
Noticiari 155
Veredicte dels «Premis Comarcals d'Iniciació Literària» 158

Subscripció a Mèxic: un any . . . 40.00 pesos mex.
Un número . . . . . 4.50 pesos mex.
Subscripció a fora de Mèxic: un any 4.00 Dls.

En aquesta època d'alliberaments nacionals — al món democràtic —, de rectificacions i de reintegracions territorials, s'ha escaigut que els Estats Units tornessin a Mèxic la zona d'El Chamizal, el qual fet ha induït els refugiats espanyols a Mèxic a donar actualitat, en les seves tertúlies, a la qüestió de Gibraltar: la Gran Bretanya ha de tornar Gibraltar a Espanya. Per què? Perquè geogràficament Gibraltar forma part de la península i Anglaterra va ocupar-lo l'any 1704 de la mateixa manera que les forces de Felip V van ocupar Barcelona deu anys més tard: per la força de les armes. (Gibraltar fou ocupat per Anglaterra dos-cents dos anys després d'haver estat incorporat a la corona d'Espanya. Del 711 al 1462, Gibraltar — set-cents cinquanta-un anys —, Gibraltar va pertànyer als moros, als quals fou pres el 1462, i del 1469 al 1502 fou possessió dels ducs de Medina Sidonia.) Que els espanyols en facin una qüestió d'amor propi no ens estranya; que aqueix amor propi quedés satisfet amb el pagament d'un bon arrendament tampoc no ens estranyaria. (El curiós amor propi espanyol no sembla gaire mortificat, al capdavall, per l'arrendament de bases militars als Estats Units.) I tampoc no ens estranya que els espanyols vulguin revertir la història en un detall que ja té molt poca importància pràctica, insignificant, i que els sembli natural que els altres resultats de la Guerra de Successió hagin de ser definitius, immodificables. Però ha d'estranyar-nos que hi hagi catalans que s'adhereixin a la reclamació de Gibraltar i oblidin que en la guerra en que Espanya va perdre Gibraltar, Catalunya va perdre les seves llibertats. (Ha d'estranyar-nos, però no ens estranya gaire, perquè de catalans, com de gent d'altres pobles, n'hi ha de beneits i de curagirats.) Si la situació ha de tornar a l'època dels Àustries, tanta raó hi ha perquè Gibraltar sigui tornat a Espanya com perquè les llibertats que foren arrabassades a Catalunya siguin tornades al nostre poble. I encara, ¿per què tant de soroll per Gibraltar i aqueixa indiferència pel Rosselló, el Conflent, el Vallespir i la part de la Cerdanya que els Àustries van separar de Catalunya i van cedir a França, ara ha fet tres-cents anys? No cal que ningú ens contesti la pregunta; en sabem la resposta, com la saben els nostres lectors.

La qüestió de Gibraltar, miri's pel cantó que es miri, no ens afecta en res. I si algun català s'adhereix a les reclamacions espanyoles, ha de ser ben mesell si el sol nom de Gibraltar no li recorda la guerra en que Catalunya fou sotmesa, per la força de les armes, a l'estat centralista espanyol. Si aqueixa qüestió ens interessés, començaríem per considerar que cal tenir en compte el dret d'autodeterminació del poble afectat; i, a més, resultaria curiós saber què pensen de la reintegració de Gibraltar a Espanya els milers de ciutadans espanyols, obrers andalusos, que cada dia passen de La Línea a treballar a Gibraltar. La població que podria invocar el dret de l'autodeterminació és d'unes 20.000 persones, la majoria ètnicament no britàniques per bé que de nacionalitat britànica; la que, sense aqueix dret a l'autodeterminació, hi té un interès directe perquè des de diverses generacions té els seus mitjans de vida a Gibraltar és més reduïda, però també d'uns milers de persones. Aquest és el punt de vista que ens escau com observadors no afectats per la qüestió. Si algun aspecte de la Guerra de Successió ens afecta — i ens escau de retreure — és el de la pèrdua de les llibertats de Catalunya. Quant a Gibraltar, com a catalans pensem que qui vulgui peix que es mulli el cul. Catalunya és una de les poques víctimes dels deliris de grandesa d'Espanya que queden en aquesta condició de víctimes. ¿Per què, humiliats i sotmesos, els catalans han d'associar-se, amb qui els humilien i els sotmeten, en empreses que només revelen llur meselleria?

TRES, *una història novel·lada del nostre temps*

Per Jeroni de CASTELLDEFELS

Els escriptors de filiació democràtica i nacional que viuen a Catalunya —i que sabem que tenen escrites obres sobre la vida política catalana de l'etapa que va acabar l'any 1939 o que han dedicat alguna de les seves obres literàries al tema de la nostra guerra, vista i sentida des del nostre costat—, no han pogut publicar aquelles obres per mor de la censura política espanyola. D'altres, molt pocs, han aconseguit la prèvia autorització perquè es tractava d'obres que presentaven el tema del front o de la reraguarda amb un esperit d'autocrítica o d'una mena de neutralisme que no oferien cap perill polític. D'altres escriptors catalans que fan literatura en espanyol, tampoc no han trobat obstacles en la publicació de les seves obres sobre el tema de la nostra guerra perquè les han escrites des de les trinxeres d'enfront. Aquest és el cas del sabadellenc Bartomeu Soler, que mai no ha escrit en català. I deixem de banda els escriptors metecs, que no són pocs.

Les obres d'història contemporània també han trobat dificultats per a ésser editades quan han estat escrites en català i al servei de Catalunya. I les novel·les històriques relatives al passat o sobre temes de fa pocs anys, tampoc no han pogut sortir de les impremtes de Catalunya.

És a l'exili on podem llegir una novel·la històrica que arriba fins als dies de la lluita armada al front d'Aragó, després dels combats dels carrers de Barcelona durant el mes de juliol del 1936. Aquesta novel·la històrica porta el títol de *Tres;* i el seu autor és Rafael Tasis, que viu a Catalunya mateix, on ha publicat una pila de llibres de la més diversa mena. Però aquesta novel·la ha estat editada a Mèxic i és ben segur que un bon nombre de lectors de casa nostra no la podran llegir d'una manera immediata.

*

Sempre hem dit que estem segurs que, així que es pugui, s'editaran a Catalunya una munió d'obres literàries o històriques dedicades no solament als anys de la nostra guerra (1936-1939) sinó també a l'època posterior de la repressió i de la més estreta vigilància. Tot això sortirà un dia o altre i, sigui quan sigui, sempre serà d'actualitat, encara que els lectors del moment siguin d'una generació que no hagi viscut aquelles lluites. De la mateixa manera que la nostra generació va llegir amb fruïció i profit les obres d'història que es referien a les generacions anteriors. Altres obres, escrites a l'exili i que no han pogut ésser editades per causes diverses, podran editar-se a casa nostra un dia més o menys llunyà i moltes d'elles seran documents vius i palpitants no solament de les lluites polítiques i socials que precediren la gran tragèdia sinó també relacions fidels i enaltidores dels ideals que es van defensar, dels afanys de reconstrucció que animaven les activitats de la reraguarda, de la vida horripilant dels camps de concentració de França, del viure dels refugiats nostres sota el domini de la Gestapo alemanya, del viure dels exiliats en terres d'Amèrica, dels emigrats arribats més tard i també de l'obra realitzada, individualment o col·lectivament, pels catalans absents de la patria per motius d'índole política o social derivats de la nostra guerra.

Sortiran també una pila d'obres que ja estan escrites sobre temes d'història del catalanisme i de la política catalana de guerra, originals dels que han viscut aquestes etapes de la nostra lluita nacional. Una mena de memòries que, en forma diversa, vindran a augmentar els estudis monogràfics que han estat característics en la història de les nostres reivindicacions nacionals i democràtiques, quan encara no era possible poder comptar amb un públic capaç de permetre l'edició de grans estudis històrics. La *Història Nacional de Catalunya,* del malaguanyat Antoni Rovira i Virgili, que registrava els nombrosos estudis monogràfics apareguts fins al moment de redactar-se, no

va passar del volum setè i no tracta més ençà del 1600.

Pel nostre gust, tot i que durant la nostra adolescència vam assaborir amb emoció les novel·les històriques catalanes, ens vam decantar cap a les lectures històriques, netes de personatges artificials, i sempre preferim una monografia històrica que no pas una història novel·lada. Però en publicar-se la novel·la *Tres*, hem retornat a la nostra adolescència amb un major interès en la lectura perquè ara es tractava de fets viscuts personalment o contemplats de molt a prop.

Els protagonistes

En trobar-nos davant dels tres protagonistes — Francesc, Joan i Xavier — voliem veure-hi les característiques físiques i espirituals de l'autor i de dos amics seus. En algun moment ens semblava que teníem al davant una persona de carn i ossos, ben coneguda, militant durant una etapa de les nostres activitats reivindicadores de la nostra causa nacional. D'altres vegades, personificàvem en un amic el Joan que es passa als rengles polítics de Macià després de l'ensorrada de la Dictadura de Primo de Rivera (1930). Només Xavier ens semblava inconegut.

I, en acabar la lectura de la novel·la, hauríem volgut considerar els tres protagonistes com a tres cares diferents de la personalitat de l'autor, en l'expressió dels seus neguits polítics i socials, dels seus afanys i dubtes, de la seva activitat autèntica i de l'activitat que hauria volgut realitzar i no va poder realitzar per l'ambient polític que el voltava: primer de tipus familiar; després de tipus partidista.

Els protagonistes són molt ben situats en l'ambient universitari barceloní, quan fan escapades al districte cinquè, quan discuteixen la qüestió religiosa i fins i tot quan comencen a relacionar-se amb els militants del moviment polític obrer de casa nostra representat pel Bloc Obrer i Camperol.

La filiació catalanista i republicana de Francesc, Joan i Xavier i el seu viure entre els dos grans moviments polítics de filiació nacional dels darrers temps també és ben precisada per l'autor i és digna de remarcar la manca de sectarisme partidista quan els tres amics mai no trenquen aquell pacte de joventut que deia que, passés el que passés, sempre serien bons amics. Fins i tot quan un d'ells abandona els rengles d'Acció Catalana i es passa a l'Esquerra, fent costat a Francesc Macià. Entre els tres no es produeix aquell divorci espiritual que hem contemplat entre alguns des que havien restat disciplinats al partit del 1922 i els, ben significats o militants poc coneguts, que es van passar a l'altre partit de disciplina catalana nascut l'any 1931.

L'amistat dels tres protagonistes és més forta que l'amor al partit polític. En cap moment no hi ha un mot de menyspreu pels que van creure que la seva col·laboració seria més eficaç a la causa de Catalunya als rengles de l'Esquerra que no pas als d'Acció Catalana. La simpatia de Francesc i l'interès que demostra aquest personatge pel moviment obrer català, nouvingut a la palestra, és també d'unes característiques ben nobles perquè Francesc no és pas un dependent de comerç ni un obrer manual ni un camperol amb inquietuds de reivindicació social, sinó un noi de casa bona, de la burgesia que podríem considerar afiliada al catalanisme republicà, liberal i d'objectius federals peninsulars. El respecte degut als sentiments religiosos fa que els tres amics es respectin mútuament, com passà, en realitat, als rengles d'Acció Catalana, on vèiem catòlics practicants com Jaume Bofill i Mates, i Lluís Nicolau d'Olwer, al costat d'Antoni Rovira i Virgili, lliurepensador, compartint la màxima direcció del partit.

Es caracteritzen tots tres protagonistes per la seva coincidència ideològica, un xic confusa, quan els sentim parlar de la nostra causa des dels rengles d'un partit nascut d'aquella Conferència Nacional Catalana, celebrada el mes de juny del 1922 a l'estatge de l'Orfeó Gracienc, de Barcelona. Un partit de filiació nacional maximalista, els principals militants del qual — o la seva gran majoria —, esdevenen els més esforçats col·laboradors del republicanisme espanyol del 1931, que negava la condició nacional a Catalunya, li discutia el seu dret a l'autodeterminació i li regatejava les seves in-

discutibles atribucions en diverses de les activitats més importants del regiment de la cosa pública. I aquesta política de compromís amb els republicans espanyols esdevindria la característica de les dues tendències o sectors d'Acció Catalana que van actuar més destacadament durant l'etapa de l'autonomia. Mentre que un dels fundadors d'Acció Catalana i d'altres amics molt pròxims d'ell — Jaume Bofill i Mates — sortia del partit quan, després d'haver-se aprovat l'Estatut d'Autonomia, va plantejar el problema de la necessitat de continuar reivindicant el reconeixement de la plena personalitat nacional del nostre poble com objectiu d'Acció Catalana, ja que l'Estatut atorgat no podia satisfer de cap manera l'ideari del partit; i feia pública la correspondència creuada entre ell — Jaume Bofill i Mates — i Lluís Nicolau d'Olwer, exposant el seu punt de vista i anunciant la seva baixa per l'acord contrari que va adoptar la direcció del partit, aleshores presidit per Nicolau.

Els episodis polítics més importants

La vida dels protagonistes es feia en un ambient catalanista i liberal i, per això, els trobem interessats pels esdeveniments de l'època de joventut que, políticament, podríem dir que comencen en temps de la Dictadura de Primo de Rivera (1923-1930), quan es pot calcular que tenien 25 o 30 anys. Però l'ambient familiar i la condició social dels tres no era la més propícia per a fer-los intervenir en les activitats subversives que portaven a cap uns quants destacats elements d'Acció Catalana i un grup de joves de la seva edat, barreja d'universitaris, dependents i obrers. Per això, si per un costat veiem l'interès que els desperta el nou moviment obrer de filiació i disciplina catalana, potser degut a la convivència universitària amb xicots d'inquietuds socialitzants o comunitzants, per altre costat no se'ls veu ficats en cap organització clandestina d'aquell temps, a desgrat que Francesc sembla el retrat fidel d'un dels antics activistes que va figurar entre aquella joventut que tenia ganes de fer soroll i es començava a desentendre de les recomanacions de seny que feien des de la direcció del partit Acció Catalana.

Per això no veiem que Francesc, Joan ni Xavier participin en les activitats del grups que coincidiem en una actuació conjunta a través d'una Societat d'Estudis Militars que hauria d'acabar la seva vida després del processament de tots els inscrits. Tampoc no veiem cap dels tres protagonistes formant part dels diversos grups que actuaven, amb més o menys intensitat, contra el règim dictatorial de torn. Ni els veiem enquadrats en les milícies de Prats de Molló. Ho diu Tasis a les pàgines 180 i 181: «... mai no havia aconseguit d'ésser protagonista ni amb prou feines comparsa de cap d'aquelles accions. Havia estat pròxim testimoni de moltes; com a advocat va seguir la causa de Garraf; va saber amb tots els detalls l'aventura de Prats de Molló i, a poques hores de distància, el fracàs del moviment que havia de desencadenar Sánchez Guerra a València...»

La política orientada pel propi partit els porta a sentir gran simpatia pels contactes polítics amb partits republicans espanyols i seguint aquella orientació, consideren que l'alliberament de Catalunya només pot venir per l'establiment del règim republicà a Espanya. Per això intervenen indirectament en l'activitat política de l'etapa Berenguer a base de la concòrdia republicana espanyola i antimonàrquica, sense mai admetre com a bona la posició radical de Francesc Macià i els seus seguidors. Per això, són rebutjades les propostes d'unitat nacional catalana fetes per l'Avi a Lluís Nicolau d'Olwer durant aquell exili de França. Per això hi va haver la diferència de criteri respecte l'anomenat i inexistent Pacte de San Sebastián, que els protagonistes creuen que fou un pacte de veritat: no van llegir el llibre del doctor Jaume Aiguader, un dels assistents a la reunió històrica, ni van acudir a la conferència que va donar el malaguanyat Manuel Carrasco i Formiguera tan bon punt va tornar, amb Aiguader i Mallol, de la reunió celebrada amb Prieto, Maura, Azaña, etc.

Cap dels tres protagonistes no dóna el seu parer sobre la conveniència de realitzar

l'entesa circumstancial de la política catalana durant la preparació de les eleccions municipals del 12 d'abril. Només hi ha el fet, ni discutit ni condemnat, del traspàs de Joan a l'Esquerra i de la seva elecció com a regidor de la ciutat. Tampoc no és comentada la baixa d'Acció Catalana i l'alta a l'Esquerra d'un dirigent tan significat com Rovira i Virgili i tants altres fundadors i militants que atenien la crida de l'Avi per a reforçar el sector de tradició nacionalista que hi havia en el nou partit popular.

Francesc és dels homes d'Acció Catalana que es va mantenir a l'exili durant els darrers temps de la Dictadura de Primo de Rivera i no va tornar a Catalunya fins que Francesc Macià va proclamar la República Catalana. I fou un dels components de l'equip que va formar part del primer Govern de la República Espanyola des del Ministeri confiat a Luís Nicolau d'Olwer.

La data històrica del 17 d'abril del 1931, amb la desaparició de la República Catalana i l'adopció del nom de l'antiga Generalitat, no hi és registrada ni comentada. La disputa pública de Francesc Macià amb els ministres republicans i socialistes espanyols del Govern provisional de Madrid, tampoc no és comentada ni cap dels protagonistes adopta una posició a favor de l'Avi ni en contra. Sí que es registra, però, el dubte de molts militants del partit dels protagonistes, fidels a la disciplina i a l'orientació establerta pels dirigents, davant la posició de les masses populars quan la proclamació de Macià. Hi ha un interès molt marcat a remarcar que els sindicalistes hi estaven en contra i que aquella República Catalana no podia tenir vida per la indiferència de la majoria dels catalans i per la manca de consciència nacional de bona part dels que estaven al costat del partit triomfant.

L'etapa que va de l'abril del 1931 fins al setembre del 1932, que comprèn la discussió del projecte d'Estatut que no tenia res a veure amb l'Estatut plebiscitat pel poble de Catalunya, és passada per alt. La novel·la, és clar, no és una veritable història política, però hauria estat interessant de conèixer la reacció dels protagonistes davant el comportament dels republicans espanyols que van assistir a la reunió de San Sebastián l'any 1930 i com acceptaven de bon grat i per la concòrdia i amb quins arguments admetien la retallada de les mínimes atribucions legislatives que atribuïren a Catalunya els homes que van redactar l'Estatut de Núria i els que van redactar el text definitiu que es va plebiscitar per recomanació dels homes que foren elegits per a formar aquella Diputació General del 1931.

Tampoc no és registrat un altre episodi punyent de la nostra història política contemporània: la mort de Francesc Macià, l'any 1933. Ni són comentats els greus incidents polítics espanyols i anticatalans. I es passa de la presidència de Macià a la presidència de Companys sense conèixer l'emoció sentida pels protagonistes davant la pèrdua de l'Avi ni sabem l'efecte que els va fer aquella manifestació popular de dol nacional pels carrers del voltant del Palau de la Generalitat en una corrua inacabable de gent de tots els estaments que volia retre el darrer tribut d'admiració i agraïment al que havia tingut com a Guia.

I ve el Sis d'Octubre. Tots tres es troben mobilitzats voluntàriament en defensa dels drets del Parlament de Catalunya. Acció Catalana tenia aleshores un Conseller al Govern de la Generalitat i un representant autoritzat en el comitè revolucionari creat sota la presidència de Dencàs, amb Miquel Badia en funcions de cap d'aquelles improvisades Milícies Catalanes. Francesc, un dels protagonistes, havia pres part, no feia gaire temps, en un dels mítings organitzats per a protestar de l'actuació subversiva dels anarquistes de Catalunya i aquella col·laboració indirecta a l'actuació policíaca de Miquel Badia, tot i criticar-la, el posaria en situació difícil després del 19 de juliol del 36 quan els anarquistes eren els que dominaven la situació i feien i desfeien.

Els capítols finals de la novel·la semblen escrits a corre-cuita, amb ganes d'acabar d'una vegada una història que ja era massa llarga per a publicar-la en un sol volum. Seixanta-sis pàgines són poques pàgines per a explicar el que va passar durant els dies tràgics que va viure la ciutat de Barcelona

i tot Catalunya el juliol de 1936. Les primeres accions militars al front d'Aragó són descrites amb un realisme de bona qualitat literària i l'etapa de l'actuació dels incontrolats, descrita també amb un cert realisme, per bé que sense oblidar que, sense molts d'aquells incontrolats, els protagonistes no serien on eren i el triomf immediat hauria estat dels sublevats. Una cosa que obliden molts dels que parlen d'aquella etapa lamentable.

Fracàs de la nostra generació?

En acabar la novel·la no ens podem estar de tornar a llegir el final del pròleg de l'autor on es parla del fracàs de la nostra generació i Rafael Tasis es pregunta: «¿Foren els homes d'aquella generació realment responsables de llur propi fracàs, de la catàstrofe nacional?»

Heus ací una pregunta que reclama una análisis molt seriosa i que difícilment es pot encabir en una novel·la.

No és lícit de fer responsables de la pèrdua de la nostra guerra els homes que van governar Catalunya durant el règim autonòmic atorgat. Ja s'ha dit més d'una vegada que si es podia evitar la derrota no depenia pas dels catalans, sotmesos a una estructura política que deixava en mans alienes la defensa del nostre poble i que quan vam voler passar per damunt d'aquell sistema de mala convivència ja no hi vam ésser a temps perquè no podíem plantar cara a les forces armades republicanes a les ordres de Madrid o dels seus caps refugiats a Catalunya.

El que cal és reflexionar sobre els desavantatges evidents d'una política que, durant molts anys, ha estat d'orientació simplement regionalistta — de dreta, de centre o d'esquerra —, i arribar a la conclusió que, amb aquesta mena de política, sempre hi sortirem perdent i mai no podrem resoldre el nostre problema nacional.

Ja sabem els resultats que dóna la política minimalista o de mal menor. D'encà de la Renaixença, que en venim patint les conseqüències.

Per què no provem l'altra política de lès reivindicaciones nacionals catalanes?

La primera cosa que hem de fer és orientar les joventuts per aquest camí; desvetllar la seva consciència; enfortir la seva voluntat.

I no prestar la més mínima col·laboració a cap política forastera que no comenci per reconèixer la nostra personalitat col·lectiva i el nostre dret a l'exercici de l'autodeterminació que ja fa temps que ha esdevingut doctrina internacional.

Antoni Gilabert
ASSEGURANCES
Parroquia 68 • Despatxos 11 i 12 • Tels. 4-6252 i 4-5148 • GUADALAJARA, Jal.

RECORDS I ANÈCDOTES DE TARRAGONA

Per PERE BOSCH-GIMPERA

ELS MURS ciclòpics, el «palau d'August», el circ, l'amfiteatre, el Bacchus del museu, etc., són testimonis del passat romà tarragoní, del qual no sols els tarragonins sinó tots els catalans estem orgullosos. I ¿qui no ha fet una excursió a l'arc de Barà, al sepulcre «dels Escipions», a l'aqüeducte o a les canteres romanes del Mèdol? Els tarragonins es creuen tots una mica descendents dels romans i davant de la història romana de la seva ciutat, la resta sembla tenir poca importància. Hernández Sanahuja — qui al segle XIX recollia pietosament tot el que l'atzar feia sortir de la terra en el museu arqueològic — és un dels tarragonins il·lustres que tothom recorda; la Societat Arqueològica Tarraconense seguia celebrant sessions i publicant un butlletí força interessant. Però... les destruccions continuaven sense interrupció i la ciutat romana, que es trobava gairebé intacta al començ del segle XIX — les construccions modernes s'alçaven sovint sobre els vells murs romans, la Rambla era l'arena del circ i les cases del voltant guardaven intactes en els seus cellers les voltes que havien sostingut les graderies — poc a poc anava destruint-se per l'obertura de places, per reformes a les cases i, sobretot, per la manca d'interès de les autoritats per la seva conservació. Molts monuments havien sofert humiliants degradacions: el «palau d'August», anomenat la «Torre de Pilat», era la presó; les voltes romanes pertanyien al cos d'artilleria i calia moltes gestions per a visitar-les; l'amfiteatre era un presidi i quan aquest fou tret de Tarragona, l'Ajuntament no pensà sinó a enderrocar-lo per obres d'urbanització i començà a destruir l'església del Miracle, que quedava intacta a l'arena des del temps en què Jaume I hi oí missa abans de partir per a la conquesta de Mallorca. El museu, una dependència de la Diputació, era un magatzem on les coses s'apilaven sense que es poguessin estudiar degudament. Es parlava molt de construir un nou museu però no s'arribava mai a fer-ho.

El Servei Arqueològic de l'Institut d'Estudis Catalans, creat en temps de la Mancomunitat, sempre tingué en el seu programa treballar a Tarragona; però el problema era difícil, no sols per raons econòmiques, sinó per la gelosia, en front de Barcelona, de l'esperit provincial, molt fort a Tarragona. Quan es descobria quelcom no podíem fer sinó anar-ho a veure quan Mossèn Bofarull, el simpàtic arxiver, bon amic nostre, ens ho comunicava o quan ens n'assabentàvem por notícies a la premsa. Alguna vegada semblà que quelcom s'emprendria. El senyor Puig i Cadafalch promogué que l'arquitecte Jeroni Martorell, del Servei de Conservació de Monuments, i nosaltres, amb en Josep Colomines, del d'Excavacions, situéssim en un pla totes les restes de construccions romanes existents i així es començà a fer: l'alcalde d'aleshores, senyor Lloret, ens ajudà i volia que la Mancomunitat patrocinés excavacions a Tarragona. El senyor Lloret semblava haver de rectificar la tradició poc gloriosa de les autoritats de Tarragona i esdevingué popular a la seva ciutat, malgrat ésser republicà: una de les seves tasques beneficioses per la ciutat fou la transformació de la Maternitat, que anàrem a visitar, i on les monges ens parlaren de l'alcalde amb entusiasme; com al millor elogi que en podien fer, deien: «Qui ho hauria pensat, essent un republicanot». Però l'Ajuntament canvià i res no es pogué fer sinó el pla i treure fotografies. Quan alguns anys després, en obrir una plaça, es trobà intacte un gran mur que es suposava pertanyent a un «forum», es començà tot seguit a enderrocar-lo i, després d'una campanya de premsa, de visites i de gestions fins a Madrid, no s'aconseguí sinó que se'n conservés una petita part.

Un bon dia un pròcer tarragoní que volia construir uns grans magatzems topà amb unes graderies que resultaren ésser les del teatre romà. Sortosament, per ésser de la Lliga era amic del senyor Puig i Cadafalch i aquest el convencé que ens deixés excavar. En Josep Colomines pogué descobrir les graderies i l'escena i sortiren unes estàtues d'emperadors a les quals s'acomodaven els caps que en el seu temps es canviaven quan canviava el sobirà. En el curs de les excavacions es presentà el senyor Del Arco —un dels personatges més funestos per a l'arqueologia tarragonina—, director del «Museo Provincial», administrat pel Cos d'Arxius, que es passava els matins assegut en una butaca, que no féu res absolutament pel museu, perquè ja tot estava catalogat i que, quan algun arqueòleg el visitava i li demanava informació d'alguna peça del museu, es limitava a assenyalar un gros volum del temps d'Hernández Sanahuja i deia: «Aquí encontrará usted todos los datos.» El senyor Del Arco decomisà les estàtues dels emperadors perquè digué que havien estat trobades en «excavaciones clandestinas». En Colomines hagué d'organizar el trasllat en uns carros, que naturalment pagàrem nosaltres, a la Diputació i les estàtues es descarregaren al pati. Allí es quedaren per alguns anys, perquè el Museu no tenia consignació per pagar uns obrers que els traslladessin a dintre de l'edifici. Durant les vacances d'estiu, que passàvem a Altafulla, repetides vegades insistírem prop del senyor Del Arco perquè s'instal·lessin degudament les estàtues, que rebien les pedrades dels nois que jugaven al pati de la Diputació. Sempre ens deia que no tenia consignació i quan li oferíem pagar les poques pessetes que es necessitaven, ens deia que ja havia demanat a la direcció del «Cuerpo» que l'autoritzessin a fer el trasllat i que li enviessin la «consignació». Va caldre que en parléssim a Madrid amb el director del Museu Arqueològic Nacional, senyor Alvarez Ossorio, el qual a la fi va aconseguir enviar-li els diners. Acabades les excavacions del teatre, no es va poder deixar el monument al descobert perquè les necessitats del negoci obligaven a continuar la construcció dels magatzems del senyor Mallol. Un article nostre apel·lant al «patriotisme dels tarragonins» no va fer cap efecte. En un altre país s'hauria expropiat el terreny i el senyor Mallol hauria hagut de construir el seu magatzem en un altre lloc. La llei d'excavacions espanyola ho preveia també, però tampoc no hi havia «consignació».

Una altra història és la de la necròpolis romana de la Fàbrica de Tabacs. Es començaren a trobar sepulcres humils que eren, naturalment, destruïts; però un bon dia es trobà una cripta ben conservada amb uns sarcòfags romano-cristians. Ningú no pensà a conservar el monument, però se'n començà de parlar. De moment no es féu res. El director de la Tabacalera, el senyor Bastos, era sortosament persona culta i amic personal del senyor Puig i Cadafalch, al qual demanà que enviés uns tècnics per assesorar-lo sobre el futur de la cripta. Ens citàrem amb ell amb motiu d'una visita que faria a les obres de la fàbrica i allí l'esperàrem, i ens trobàrem amb el senyor Del Arco, al qual l'enginyer director de les obres havia cridat com a president de la Comissió de Monuments, i que opinà que no calia conservar la cripta «perquè a Itàlia hi havia coses molt millors i la de Tarragona no tenia cap interès». Tinguérem una discussió força acalorada davant del senyor Bastos, i aquest ens cità a l'hotel per parlar a soles amb nosaltres. Allí ens digué que no sols havia donat ordre de conservar el que es trobés d'importància sinó que ens demanava que dirigíssim les excavacions, i posà a la nostra disposició el personal necessari. En Colomines s'instal·là a Tarragona i les excavacions començaren metòdicament amb el «sabotatge» constant de l'enginyer Tulla, qui, quan es trobaven sepultures senzilles, donava ordre de destruir-les i prohibia als obrers que comuniquessin les troballes a en Colomines, si aquest estava treballant en un altre lloc de la necròpolis. Sols amb la seva diplomàcia i bones relacions amb els obrers, Colomines aconseguia que secretament l'informessin del que succeïa. Sortiren escultures, una bella làpida de mosaic en colors, inscripcions, etc. Aleshores, vist que les excavacions eren molt visitades i que es trobava

que la cosa era important, el senyor Tulla començà d'interessar-se per l'arqueologia i acabà per expulsar en Colomines d'aquell lloc i per presentar les excavacions com si las hagués dirigides ell mateix; publicà una memòria i construí un museu. Sortosament, per aquell temps el cardenal Vidal i Barraquer era arquebisbe de Tarragona i s'havia emportat de Solsona mossèn Serra i Vilarò, creador en aquells ciutat d'un important museu prehistòric amb el fruit de les seves excavacions a la comarca, amb la protecció del senyor bisbe. Mossèn Serra, a força de diplomàcia i perquè ja es tractava d'un tarragoní, almenys d'adopció, aconseguí que el deixessin intervenir en les excavacions, de les quals el senyor Tulla ja començava de cansar-se, i fou trobada, entre altres coses, la planta de la primera basílica de Tarragona en el lloc de la necròpolis.

Els últims anys abans de la República, el cardenal obtingué diners per a excavacions a un dels fòrums, les columnes del qual pogueren restar al seu lloc, i fou possible una reconsttrucció que volíem fer. Com a Solsona, mossèn Serra organitzà un museu diocesà i el cardenal envià mossèn Batlle a Roma a estudiar arqueologia cristiana. Mossèn Serra Vilaró publicà un ben documentat estudi del fòrum i de la seva història, en la qual figurava el martiri dels Sants Gervasi i Protasi.

L'arquitecte Jeroni Martorell, gràcies a l'interès del senyor Fernando de Orueta, que fou director general de Belles Arts els primers anys de la República, aconseguí fer el «passeig arqueològic de les muralles, que és un dels atractius turístics de Tarragona». Naturalment, ningú no esmenta ara ni el senyor Orueta ni l'arquitecte Jeroni Martorell.

Encara hi han uns altres episodis que cal recordar. En començar la guerra, uns irresponsables feren explotar una bomba a prop de l'Arc de Barà. En plena revolució, el Servei de Monuments, sota la direcció de Jeroni Martorell, reparà els danys i aprofità el moment per a fer una plaça en torn de l'Arc, desviant la circulació que abans passava sota d'ell i produïa continuus danys al monument. Al mateix temps, gràcies al Comissariat de la Generalitat, es disposà de mà d'obra per a fer excavacions a l'amfiteatre, i es netejà una gran part del que es conservava de les graderies. Foren les darreres excavacions, crec, de Josep Colomines.

I per acabar, cal esmentar uns altres fets que també segurament s'han oblidat. Mossèn Batlle, ja tornat de Roma, en els moments de confusió de la revolució fou empresonat. El salvà d'una mort segura un dels membres del comité revolucionari de Tarragona i després, per suggestió dels comissaris de la Generalitat senyors Mallol i Rebull, el férem nomenar director dels Museus de Tarragona. Quan ocupàvem la Consellería de Justícia del govern català, intentàrem resoldre el problema del Museu, portant-lo a la Torre de Pilat; per a això calia habilitar un altre edifici per a presó. Es dictaren els decrets necessaris i es feren les obres que calia. La fi de la guerra impedí acabar-ho. Sembla que ara, per fi, hi ha una nova presó i un nou museu i que es fa gran propaganda turística de les belleses de Tarragona. Ens en felicitem.

ARANYES DE CRISTALL
CRISTALLS

ARTE
CRISTALINO
S. A.

Productes Camarasa

Independencia, 163
Tel. 4-59-32
San Pedro Tlaquepaque, Jal.

SOMNI D'UNA RATA DE BIBLIOTECA

Per VÍCTOR ALBA

EM SEMBLAVA córrer damunt d'una flamera d'aquelles que tenen les fines parets de llauna ondulades i enfosquides pel foc. Però mirant bé vaig veure que eren rengleres de llibres, rengleres sense fi ni compte, unes damunt de les altres. Llibres gruixuts i lluents, grossos com llambordes; llibres petits com polveres de dona; llibres en rústega, de cobertes vermelles, grogues, verdes, blanques; llibres relligats amb cuir i lletres daurades al llom, o bé coberts de vellut, amb grosses cabotes als angles. Fins i tot llibres de pergamí abonyegat, que en tocar-los feien soroll, com el tap d'una capsa metàl·lica que s'apreta ara d'un costat, ara de l'altre.

Des del cim d'una escala de fusta recolzada contra els prestatges superiors, podia contemplar el paratge: unes dotzenes de taules llargues, amb clapes de llum verdosa que feia relluir les clepses calbes i les ulleres d'uns quants senyors vestits de taques de tinta. I no res més. Millor dit, sí: grans espadats de llibres, a faisó de paret, i un sostre invisible, impedien que el sol entrés i descolorís els papers impresos.

La polsina d'un raig que entrava temorenc per una finestra alta i estreta, semblava servir de corda per on s'enfilés la remor esmorteïda de les fulles en ésser girades, el raspar de les plomes, l'esbufec d'un lector asmàtic i l'estossegar d'una figura boirosa que per damunt d'un pilot de llibres sols treia la flama desordenada de la seva cabellera.

Les mosques i una papallona, entrada qui sap per on i amb quins propòsits, estaven quietes, prenent el sol artificial de les bombetes o llucant els textos per damunt de les espatlles dels lectors.

Només hi havia una dona, en toda la sala; la bibliotecària, una noia prima, transparent, embolicada amb un vestit groguenc, que de tant en tant tirava enrera els rulls apagats de la seva cabellera rossa. L'únic so discordant esclatava quan ella eixia de la seva mena de trona i feia ressonar els talons sobre el parquet. Llavors, un o altre dels lectors alçava els ulls, i vers ell es dirigia la noia, amb un volum a les mans. Els altres no en feien cabal: només havia esment de la seva existència aquell que esperava algun exemplar de qualsevol obra oblidada i feixuga.

Com que no tenia res millor per fer, vaig apropar-me a la bibliotecària, amb l'intenció de demanar-li algun llibre, potser una novel·la de Pierre Louys o unas versos de Puixkin ben traduïts. Per les coses que m'havien passat pel cap abans de ficar-me al llit, sentia frisances entre eròtiques i romàntiques, si és que pot haver-hi quelcom de comú entre aquestes dues maneres d'estar de mal humor.

La noia es guaitava al mirall de la seva cartera, en apropar-m'hi. No vaig dir res, per no escurçar aquell moment de profanació que em semblava com el punt dolç d'una fruita abans de podrir-se. Si descloïa els llavis o feia soroll amb els peus, s'esvaniria dels ulls de la noia el somriure d'enyorament, i els rulls daurats deixarien de tremolar sobre el seu front, i les mans blanques, pigades, translúcides, es transformarien de nou en simples tenalles humanes per a caçar llibres. Si feia remor, el mirall entraria altre cop a la cartera, la testa minça i marcida envelliria de gravetat i el cap faria un moviment per a tirar enrera els cabells, i quedarien al descobert quatre arrugues sota la barbeta, al llarg del coll, sense ni tan sols la força necessària per a fer estremir les sines insignificants sota la brusa groguenca.

Però arribà un moment en què, si no l'interrompo, la noia hauria extret de la cartera el llapis i la polvera, hauria apagat la brillantor del seu nas — probablement curat amb suc de llimona, cada matí — i llavors... llavors no m'atreviria a demanar-li un Pierre Louys, perquè estaria segur que n'havia llegit totes les novel·les, dalt de la seva trona, durant les estones de lleure.

En defensa pròpia, doncs, vaigs haver de fer remor.

Quin xiscle llençà la noia, gairebé sense tenir temps d'alçar els ulls i esguardar-me. El seu crit es fongué en l'espetec que va fer el mirall en caure damunt del tinter i trencar-se. La noia s'havia enfilat a la cadira i amb els genolls apretats l'un contra l'altre —que lletjos són sempre els genolls de les dones! —, arronçada, assenyalava devers mi amb un gest nerviós del cap, sense apartar les mans que aguantaven les faldilles contra les seves cuixes insuficients.

A què venia tot aquell terrabastall? Enrenou de cadires i passos — fins i tot el xaf! d'un llibre en caure — m'indicaren que la biblioteca en pes s'havia posat en moviment. I era jo, jo!, el qui havia provocat aquell xiscle. Què podia haver-hi en mi de nou? Perquè poc abans havia parlat amb altres dones i cap no havia fet escarafalls i esgarips.

Volia mirar-me al mirall. Vaig allargar la mà per agafar el tros més gros que tenia a l'abast. I vaig fitar-me. Fou un moment, perquè ara l'esgarip eixí de la meva gorja, i el mirall caigué per segona vegada, ara de les meves mans. És clar que xisclava, la noia. És clar que tenia els genolls junts. És clar que tot anava en doina a la sala tan severa de la bilioteca. No havia vist sinó un instant el meu rostre reflectit en l'argentviu. Però tot s'explicava.

Jo era una rata. Una rata! Amb cua. Amb orelles vibrants. Amb bigotis i el morro rosat. Amb pèl gris. Amb els ullets tafaners. Una rata. Heus-ho-ací: una rata.

L'astorament i el pànic de mi mateix no dominaren, però, els meus nous instints de rata — no pas gaire diferents, és cert, dels meus vells instints d'home —. Vaig fer-me escàpol, corrent d'ací allà por la sala, relliscant sobre el parquet encerat, driblant els peus, amenaçadors i temorencs a la vegada, dels llegidors. No vaig esberlar-me la testa contra cap pota de taula, i finalment vaig descobrir un forat en un racó. Vist amb ulls d'home, semblava impossible entaforar-s'hi, però els meus ulls de rata me'l presentaren tot seguit com un refugi segur, i el meu cos de rata s'aprimà per a penetrar-hi.

Vaig treure el nas — el morro, vull dir —. La bibliotecària havia saltat de la cadira i estava voltada de llegidors, els uns indignats contra el desvergonyiment de les rates i els altres contra la descurança de les autoritats que no protegien millor els llibres contra la nostra voracitat... Com que no vaig sortir, al cap d'una estona algú insinuà que potser tot havia estat una al·lucinació de la bibliotecària.

— Les noies, a la seva edat... — zumzejà entre els ullals un vell panxut amb un somriure ple de sobreentesos.

Finalment, la meva existència fou posada en dubte per tothom. Al cap de mitja hora, jo no existia sinó per a mi mateix. M'erro: per a mi i per algú més, una altra rata, car una veu em digué, des de la fosca fresca del fons del forat:

— Hola! Sou nou aquí, no?

Vaig fer un bot. Qui podia haver-hi, allí dintre? Una altra rata, és clar. Els meus ulls, que abans, de nit, no distingien una mà a la llargada d'un braç, ara veien les línies sèpia d'aquell cau i distingiren la silueta del meu interlocutor. Era una rata amb aire cansat, de desmenjament. Però no sentia el fàstic llefiscós que sempre m'envaïa en veure una rata.

— Sí, sóc nou — vaig respondre —. Avui mateix he arribat.

— Ah! En cerca de què?

— Oh! — El recel em féu callar un moment. Però essent rata, ja tot tant se me'n donava —. A cercar dades per a un llibre que vull escriure des de fa anys — fou la mentida que se m'ocorregué.

— Vaja! Com tots els que vénen per aquí, és clar.

Hi hagué una pausa. Cap dels dos no semblava trobar la manera de trencar-la. Per fi em preguntà si m'havien empaitat, i jo, molt sorprès de mi mateix, vaig respondre irat, dient entre dents penjaments dels vells llegidors, panxuts i calbs, que feren tant de terrabastall total perquè una bibliotecària cloròtica havia vist una rata. M'astorà oir la meva veu expressant aquella indignació de rata, car veia clar, dintre del meu record, que si hagués estat home la indignació hauria estat al revés, contra l'animal.

FONDO DE CULTURA ECONOMICA DE MEXICO

Distribuïdors exclusius per al Brasil:

MESTRE JOU & Cº, LTD.

Rua Martins Fontes, 99	S. PAULO
Rua Augusta, 2813	S. PAULO
Travessa Ouvidor, 14-A.	RIO

CICLOS Y MOTOS, S. A.

El més extens assortit en bicletes i motocicletes de les marques més acreditades

●

Casa matriu:
Rep. Argentina, 50. Tels. 26-52-45 i 26-83-05

Sucursals:
Rep. Argentina, 95. Tel. 22-81-06
Rep. Argentina, 96. Tel. 26-67-40
Av. Revolución, 169-9. Tel. 13-06-50
Av. Universidad, 933, enfront d'Aurrerá
MÉXICO, D. F.

Av. Hidalgo, 62. Tel. 32-09-60
TLALNEPANTLA, Méx.

—Ja us acostumareu a l'horari de la casa —comentà l'altra rata—. El millor és eixir de nit; llavors hi ha tranquil·litat. El gat és molt vell i no ens molesta. Dorm com un savi que ja té la fama feta. Ara —continuà— com que esteu una mica nerviós, el millor serà que un giteu, i ja us cridaré a l'hora de sortir. Ja ens vagarà de xerrar.

Em guià forat endins. Arribàrem a una mena de cambra curulla de menges diverses: engrunes de pa, de formatge, una goma d'esborrar, bocins de paper secant, un tros de llapis rosegat per les dents d'un erudit abans d'ésser-ho per les d'una rata... En fi, un rebost que feia tornar la boca aigua.

Vaig sopar amb més fam de la que em creia capaç després de la meva transfiguració, sense preocupar-me gaire per les possibles causes del sobtat canvi ni per allò que hi havia d'inversemblant. La nova vida que se m'oferia resultava prou interessant per a deixar de banda tota mena d'inquietud i badar bé els ulls i les orelles, a fi de veure i oir tot el possible d'una mena d'existència que cap home no havia conegut mai. En el fons, estava convençut, sense saber perquè, que tornaria a ésser home, un dia o altre, i en el meu cas estrany veia la fortuna feta. Una novel·la psicològica sobre la vida de les rates semblava prou interessant per enllaminir qualsevol amb una engruna de vocació.

En ésser als postres —formatge i tinta— em creuà pel magi la idea que potser totes les rates eren homes transfigurats. Però recordant les experiències de laboratori, on neixen a la vista de tothom, la serenitat em tornà abans de tenir temps de perdre la gana.

Després, en una altra cambra, tèbia i tova, tota encatifada amb paper secant, vaig aclucar els ulls i somniar en els homes. És a dir, ho suposo, perquè només recordo haver sentit el «Bona nit» del meu company, i immediatament la seva veu de nou, que em deia:

—Eh, mestre! És hora de llevar-se— mentre em saccejava la cua. M'estranyà que no m'estranyés no haver-me de rentar ni vestir. Uns cops de pota a les orelles i els ulls i ja estava a punt per a sortir. El meu

amic obria la marxa, a poc a poc, arrossegant les potes. Traguérem el nas a la gran nau de la sala de lectura. Una llumeta, a l'extrem, ens deixà veure el vigilant de nit, ben tapat amb una bufanda, dormit fent un quatre entre els amples braços d'una butaca.

— És la del president — m'explicà el meu company —. Cada vespre la treu per a fer la guàrdia. A vegades s'adorm massa fort i llavors, si veig que s'apropa l'hora de marcar el rellotge de control, li dono una estirada als pantalons, per despertar-lo. Pobre home, té uns ensurts! Però convé que no el canviïn, perquè a la millor posen al seu lloc un subjecte que pateix d'insomni i ens fa la vida impossible i no em deixa traballar en pau.

— I a què us dediqueu? — vaig escatir.

— Home, ja veureu — contestà evasivament —. El meu projecte és fer un gran tractat sobre les relacions jurídiques entre els homes i les rates, especialment durant l'Estat Mitja, quan a Europa la Inquisició ens feia judicis i els tribunals ens condemnaven. L'actitud dels homes, ara, resulta molt més ofensiva... Però tot just estic en els preliminars d'aquesta gran obra, única en la seva especialitat, que haurà d'ésser consultada sempre més. A vegades tinc por de fer-me vell massa de pressa i no tenir temps de començar a escriure-la...

Vaig explicar-li, al meu torn, els projectes que tenia, i ell els escoltà amb somrient benevolença. Després, llucant el rellotge, rondinà:

— Bé, ja és hora...

— I en què consisteixen els vostres treballs preliminars?

— Ara ho veureu, i si voleu ajudar-me...

— Prou; encara no estic aclimatat, per començar la meva feina.

— Doncs veniu.

Em guià escales amunt. Caminàvem al compàs del tic-tac del rellotge. Vàrem entrar en un corredor estret i fosc, després en una mena de golfes, i per fi ens trobàrem instal·lats en el prestatge de dalt de tot d'una gran llibreria plena de pergamins.

— Veieu tot això? Doncs les dades que guarden aquests volums moderns i aquests manuscrits antics, les tinc totes anotades a baix, a casa... I sé de memòria les altres. Fa tants anys que em paso les nits aquí!... Des que el gat era jove.

S'enfilà pel llom bonyegut d'un enorme volum de pergamí, i des de dalt em digué:

— Podeu començar per baix... Així acabarem més aviat.

— Començar, què?

— El llibre, naturalment.

— Però cal obrir-lo.

— No. Així se'n fa més via.

— Més via, de què?

— De rosegar-lo. De ratar-lo, com diuen els homes.

Vaig mirar astorat.

— Sí... no obriu aquests ullassos. Totes les rates de biblioteca fan igual. Abans d'escriure un llibre, s'empassen tots els que tracten del tema que han elegit, i després els destrueixen. És la única manera d'aconseguir una certa fama. No ho sabíeu? Quan no quedi ni un volum parlant de les rates i els homes, llavors escriuré el meu. Ja he recorregut més de dotze biblioteques... Vull anar sobre segur, sabeu...

— Però...

— Des de la invenció de la imprenta, s'han publicat nou milions de títols. Comprendreu que a aquest pas, ningú no pot escriure res que es faci llegir. Per això...

— Però, ¿i si d'aquí uns anys ve un altre savi i destrueix el vostre llibre?

Una pausa.

S'oí un miol. El meu amic saltà de dalt del volum.

— Potser algun gat m'enxampi abans — vaig sentir que deia.

I no l'he vist mai més.

Un testimoni

INCIDENTS I SEDASSERIES

Per Josep M. CAPDEVILA

Eugeni d'Ors amb mi no tenia reserves. Però de l'única matèria que teníem conversa era de literatura, d'art o de filosofia. Així els esdeveniments polítics que l'afectaven, jo adés els ignorava, adés m'arribaven indirectament. A les darreries els sabia per mitjà d'Enric Jardí, amic meu i amic íntim d'Eugeni d'Ors des dels anys universitaris.

Enric Jardí el tenia per un home de seny, ordenat en el seu viure, de maneres distingides un xic afectades, delerós de saber i d'una susceptibilitat extrema, gairebé mòrbida. Bé que algun cop sortís amb una extravagància inesperada, solia ésser tan inofensiva! A vegades, alguna fantasia d'indumentària, posada la seva dèria de dandisme, que la hi havia contagiada Barbey d'Aurevilly i aquest la duia de les delitoses curiositats de Thackeray. Però a sota hi havia l'*homo honestus*, el ciutadà honrat, l'estudiós, que Jardí tractà des de la minyonia.

En morir Prat de la Riba, el 1917, el succeí a la Presidència de Catalunya l'arquitecte i arqueòleg Josep Puig i Cadafalch. Després de l'Institut i de la Biblioteca, les institucions de cultura novament fundades eren nombroses, i Puig i Cadafalch, per poder-les atendre, d'acord amb el Consell i l'Assemblea, nomenà un nou funcionari, un director d'Instrucció Pública, càrrec polític confiat a Eugeni d'Ors. Esmentarem només, com a fundacions noves, l'Escola de Bibliotecàries amb les Biblioteques populars, els Estudis Normals i el Seminari de Filosofia.

Tal vegada un excés d'ocupacions impedia a Eugeni d'Ors l'estudi calmós de la filosofia i d'algun caire de la biologia, com li reclamava el seu nomenament de membre de l'Institut de Ciències. Pensem que gravava damunt d'ell la Secretaria de l'Institut d'Estudis amb la deguda intervenció en les seves publicacions, l'organització dels *Cursos monogràfics d'intercanvi* donats per estrangers, les seves lliçons a les escoles i al Seminari de Filosofia, el *Glosari* i la direcció de la revista de pedagogia *Quaderns d'Estudi*. Es posava massa feina, més que no en podia fer. Si algun cop entreteníem alguna tasca encomanada, ens deia: «—Ajudin, i no donin més treball, que no tinc temps!»

Sigui con sigui, un dia no sé qui va contar-me un incident d'Eugeni d'Ors dins la Societat de Biologia. N'era membre probablement per August Pi i Sunyer. Aquest sabia que, si Eugeni d'Ors professionalment no era un biòleg, podia ostentar dignament aquell nomenament amb les coneixences de biologia necessàries als seus treballs de psicologia. I creia confiadament que podia obrir-li un crèdit, que un dia o altre pagaria. Ja era un inconvenient que, Eugeni d'Ors, impacient i nerviós, tingués poc d'home de laboratori. De tot el que feia s'apressava de donar-ne nota el públic, sigui en una glosa, sigui en una gasetilla. Sentia com una pruïja de tenir el públic sense repòs, atent a les seves tasques i tasquetes: que el nom sonés contínuament en una escuma de glòria. Ja ho vingué a dir en un epitafi que un bon dia se li acudí d'escriure:

Hi hagi vora ma tomba una font i un llorer,
que jo, de reposar
sense una ombra de glòria i sense un parlar
no'n sé, no'n sé, no'n sé! [*clar,*

En una reunió, doncs, de la Societat de Biologia, llegí una nota curiosa i ben dic-

tada, sobre un cas de psiquiatria infantil. Sortí a les publicacions de l'Institut, i és un cas anàleg al de la novel·la de Jean Cocteau *Les enfants terribles*. En els comentaris que la lectura suscità, no s'entengueren. De fet Eugeni d'Ors no s'acostà més a la Societat de Biologia, i sempre que podia escrivia contra ella o contra algun dels seus membres més eminents. Tenia una memòria rancuniosa.

Una vegada en el *Glosari* es permeté una digressió lingüística poc venturosa. De seguida sortí una rèplica duríssima a *El Poble Català*, deguda, tal vegada, a Pompeu Fabra. Fos qui fos, tenia raó sobrera d'aturar els incompetents de remoure temes de filologia sobre les taules de cafè; i més si qui ho feia era Secretari de l'Institut d'Estudis Catalans, i en els dies que aquest Institut fixava l'ortografia i li calia l'adhesió de tots els catalans.

Després ja algú de la seva vora, el primer, Josep Farran i Mayoral, començà de retreure-li que, en escrits i parlaments, pontifiqués sovint sobre matèries que no tenia ben conegudes. Al cap de poc s'hi afegiren les queixes, més sorolloses, de Joan Estelrich. I últimament, Joan Creixells se'ls unia amb la seva veu autoritzada.

Un vespre, vingut de Lisboa, on havia donat unes conferències sobre Zenó d'Elea, començà de repetir-les a Barcelona. Érem al local de Seminari. Tingué la desventura de confondre's, i escriví a la pissarra una renglera d'igualtats absurdes, que haurien guanyat un suspens a un vailet de secundària. Tothom s'adonà de la fallida. Alguns, malèvolament, copiaven les fórmules irrisòries. Entre els oients, Farran i Mayoral feia la rialleta.

A mi no em semblava que aquestes caigudes valguessin gaire la pena. Mai no havia tingut Eugeni d'Ors per un home de laboratori, ni per un matemàtic, ni un filòleg. Qui volgués estudiar matemàtica i filologia, podia ben prescindir d'Eugeni d'Ors i del *Glosari*, i deixar-lo viure amb les seves manies. A més, és impossible que un home ho sàpiga tot bé.

Mes aquesta actitud benèvola no era gaire compartida.

CORTESIA
del
RESTAURANT

ambassadeurs

*

Paseo Reforma, 12
MÉXICO, D. F.

La Optica López

TELÈFON 10-00-63
LÓPEZ, 157-D
MÉXICO, D. F.

●

Atenció especial a les receptes dels oculistes.

Ulleres i cristalls de totes classes

Puntualitat, exactitud, economia

G. I. G. S. A.

AUDITORS
COMPTADORS
PROMOTORS
i ORGANITZADORS
D'EMPRESES MERCANTILS
i INDUSTRIALS

•

Chihuahua, 175, esq. Tonalá
Tels. 14-43-36, 14-43-37 i 14-49-32
México 7, D. F.

Cortesia de

INTERNATIONAL MERCANTILE Co.

REPRESENTACIONS

Gerent: JOAN DOMINGO

Orizaba 43-A **Tel. 25-64-27**
México, D. F.

Cap al 1920 hi hagué una col·lisió entre el president i el director d'Instrucció Pública. Els motius, no els sé bé. Només vaig tenir esment d'algunes reunions secretes —o gairebé secretes— del Consell de Pedagogia, on era tractada aquella crisi. Tampoc no sé del cert si eren del Consell de Pedagogia. Recordem que el càrrec de director era polític, de la confiança del Consell corresponent i de la Presidència.

El que puc ben dir és que la probitat administrativa d'Eugeni d'Ors no hi era discutida. Amb la rigor amb què eren duts els comptes de la Mancomunitat, des de Prat de la Riba, i en mans del senyor Virgili, cap del departament, el més petit descuit era impossible. Poguí conèixer aquella comptabilitat minuciosa i neta, exercint la secretaria d'una escola per correspondència, dirigida per l'enginyer Cèsar Molina, on hi havia una munió de facturetes de segells, paper i objectes d'escriptori. No s'esgarriava un cèntim.

Doncs, quin fou el conflicte d'Eugeni d'Ors amb el cap d'Administració, senyor Virgili? Eugeni d'Ors era conflictiu de mena. Era norma que, una vegada s'havia fet i aprovat un pressupost, s'inscrivia als llibres i ja no es podia modificar, si no n'hi havia motius extraordinaris. I el director conflictiu havia fet inscriure a la seva partida, posem-hi, una màquina d'escriure, i volia substituir-la a deshora per una tauleta. No puc dir ben bé si eren tauletes o què. Només puc dir que eren objectes útils i no pas «cortinetes fines» ni capricis d'ornament, com n'han corregudes veus, segons indica Joan Fuster.* I no hi hagué veritablement conflicte, perquè el director de seguida rebé la negativa. També li demanaven un pressupost previ de les despeses per a la inauguració d'una biblioteca. S'hi negava al·legant que les despeses exactes eren impossibles de preveure. Podia posar-hi una petita partida de despeses imprevistes, que després serien justificades amb factures. Però semblava que el director s'entestés a posar conflictes inútils.

Hem de recollir el testimoni de Josep Pla en aqueix afer. «Essent diputat de la Man-

* *Criterion*, Nº 5, 1960.

comunitat pel districte de La Bisbal-Torroella de Montgrí —diu—, es plantejà en aquella institució el problema delicadíssim de la gestió administrativa de l'Ors en alguns organismes públics de caràcter cultural, i vaig ésser un dels poquíssims diputats (tres) que, en contra de la immensa majoria, votàrem a favor del funcionari en interdicte. Des del punt de vista estrictament administratiu, mai no he tingut el menor dubte de la raó absoluta que tingué el senyor Puig i Cadafalch en aquest afer. No hi ha res, al meu entendre, que justifiqui la creació per als funcionaris intel·lectuals, per més brillants que siguin, d'un règim d'excepció. Ara: la meva idea és que entre el cas que es debatia i el mecanisme administratiu aplicat literalment, hi havia una via intermèdia, el que podríem anomenar la via diplomàtica concretament. Aquesta via l'hauria utilitzada el senyor Prat de la Riba.» * No sé ben bé com fou la seva virada cap a l'anarco-sindicalisme. Josep Pla la posa com a deguda al ressentiment per aquelles renyines administratives. Del joc d'aquell incident, ben poca cosa en sabia, jo. Només un dia Enric Jardí va dir-me que li escaigué de presenciar a Argentona una conversa d'Eugeni d'Ors amb el president, i era estada una picabaralla d'epigrames volgudament ofensius.

Recordo amb fàstic els dies turbulents del Sindicat Únic. Els pistolers assassinaven. Els jurats s'acovardien. I en lloc de judicis regulars, era aplicada la «llei de fugues», i constituït un Sindicat Lliure, que acreixia els nombre de pistolers i de crims. El Sindicat Únic podia decretar una vaga general, i les vies de Barcelona s'omplien de munts d'escombraries, perquè la vaga s'estenia als serveis del municipi. I Xènius es declarava partidari de l'Únic. Potser hi jugava la seva antiga simpatia per Georges Sorel, el qual havia fet l'apologia de la violència i de l'acció directa. La mentalitat política d'Eugeni d'Ors, a desgrat de la seva adhesió a Prat de la Riba, saltava fàcilment del federalisme al despotisme il·lustrat del divuitè, en el supòsit que ell en fos il·lustrador. Li agradava de complir els seus acudits. I quan anava per les seves, desviat de Consells i d'Assemblees, se li acudia, per exemple, de declarar dia festiu per a les Biblioteques Populars, el dia de Sant Eugeni. Aquesta ordre no era ni gens bona ni molt dolenta, ni era important ni trivial: era una bestiesa.

La seva actitud política no era compartida ni pels seus amics ni pels seus familiars. Un dia, a Olot, en el menjador de casa del diputat Masramon, la muller d'Eugeni d'Ors se'ns dolia que el seu marit es desviés a la política sindical i no es limités, amb els seus oients i alumnes, als cursos de Filosofia i al Seminari, «que són les seves coses!» La senyora tenia raó. La tenia i no li valia.

De fet, Eugeni d'Ors jugava a perdre. A poc a poc havia anat perdent el crèdit que li conferiren els científics; perdia la confiança que li tenia posada una partida de la joventut; i ve un dia que perd la confiança del president.

Fins aleshores, les aigües rajaven clares. El jorn de la renúncia del càrrec polític a l'Assemblea, començaren de rajar enterbolides.

* *Homenots*, primera sèrie. Barcelona, 1958.

Mobles CATALÒNIA, S. A.
Av. Insurgentes, 368 - MEXICO, D. F.

GABRIEL MIRÓ, HOME DE LLENGUA CASTELLANA

Per CÈSAR PI-SUNYER

AL NÚMERO de febrer de PONT BLAU l'amic Miquel Ferrer publicà un estudi molt elogiós sobre el llibre de Joan Fuster *Nosaltres, els valencians* i les possibles repercussions polítiques de la seva obra, amb el que, en línies generals, coincideixo plenament; bo i discrepant en part —com ja he dit alguna vegada— del seu judici pejoratiu sobre l'escola d'historiadors creada per Jaume Vicens Vives i llur «regionalisme».

Però el que em sembla injust i em mou a escriure és la seva al·lusió a Gabriel Miró, quan diu que espera que Joan Fuster «no esdevindrà un desertor de la literatura del propi país per a posar el seu prestigi al servei de les lletres castellanes, com han fet valencians de la categoria de Josep Martínez Ruiz —Azorín—, autor de tantes obres d'enaltiment de l'esperit castellà i lliurat de ple a l'acció espanyolista; ni farà com Gabriel Miró i Ferrer (1879-1930), la producció literària del qual és tota en castellà, a desgrat de viure sis anys a Barcelona (1914-1920)».

Respecte a Azorín —l'obra literària del qual crec tan admirable com la de Miró i a qui agraeixo la constant simpatia per Catalunya en tot el que val—, sospito que cabria aplicar-li molt del que vull dir del seu gran amic i conterrani; però el meu desconeixement íntim del seu cas particular em priva d'assegurar-ho.

Gabriel Miró nasqué el 1879 a Alacant, fill d'un enginyer de camins, no sé si també alacantí, a qui la seva feina al servei de l'estat espanyol portà successivament a diverses ciutats; de manera que Gabriel començà el batxillerat a l'internat dels jesuïtes a Oriola i el seguí a Alacant i a Ciudad Real; i la carrera d'advocat la cursà primer a València i després a Granada, on es graduà. Es casà amb una dama alacantina d'origen francès, Clemència Maignon, i a Alacant començà la seva obra literària, i es donà a conèixer al públic amb l'obtenció del primer premi d'*El cuento semanal* madrileny, amb *Nómada* (1908). A la seva llar, amb la mare, la muller i les dues filles, es parlà sempre en castellà i encara que ell entenia bé el català, no recordo haver-li'n sentit parlar mai. ¿Caldrà recordar, mal que ens pesi, que una notable proporció de la gent valenciana és de parla castellana o almenys bilingüe i especialment al sud —Alacant—, a les ciutats, i entre la classe que podríem dir-ne benestant? Si així és ara, ¿com no devia ser a les darreries del segle passat, quan es formà Miró?

(Així passava també amb els altres grans amics d'aleshores dels meus pares i dels Miró: els Granados. Malgrat que Enric Granados nasqué a la ciutat de Lleida, fill de militar espanyol allà destinat, com que la seva esposa, Amparo Gal —nascuda a la ciutat de València—, sols parlava el castellà, aquesta fou sempre la llengua familiar; i els fills sols començaren a parlar en català en quedar orfes, amb el torpedinament del *Sussex*. Tots els nostres jocs d'infantesa amb ells i les noies Miró foren en castellà: a la Bonanova, mentre Miró escrivia les *Figuras de la Pasión del Señor* y *El libro de Sigüenza*, i a Vallcarca i Vilassar de Mar, on Granados composava *Goyescas*. I en castellà representàrem tots plegats *La ciegueci-ta de Belchem*, mena d'acte sacramental que escriví Miró i musicà Granados, per celebrar haver sortit en bé tota la nostra colla de l'epidèmia tífica del 1914, i que mai no ha estat publicada, perquè segons ambdós autors «era un conte de nens i sols per als nostres nens».)

Miró visqué sis anys a Barcelona, on el cridaren Prat de la Riba i els seus col·laboradors inicials a l'Institut d'Estudis Catalans: Maragall, Carner, Nicolau d'Olwer, Xènius, tots ells bons amics des d'Alacant, per a treballar a l'aleshores encara Dipu-

tació; però aviat topà amb el darrer i se'n separà. Col·laborà després en empreses editorials privades i es debaté amb fortes dificultats econòmiques. Un bon dia del 1920 li oferiren un lloc relativament ben pagat al Ministeri del Treball, a Madrid, i se n'hi anà.

D'allà són els meus darrers records d'ell i dels seus; d'aquell pis del Paseo de Recoletos, on jo feia tan llarges estades el 1927, quan cursava el Doctorat a Madrid. Als matins ell treballava al Ministeri — aleshores ja al d'Instrucció Pública, a la Direcció dels Premis Nacionals — i a les tardes es recloïa al seu despatx, a escriure; d'aquella manera seva, lenta, laboriosa, apassionada. I de tant en tant sortia una estona i xerrava amb nosaltres, amb aquell seu castellà, tan ric, profund i sonor, com no en recordo cap altre. Miró tenia un sentit gairebé religiós del llenguatge, com a bon llevantí, que diria Unamuno; i aquest mateix ens recorda en el pròleg de *Las cerezas del cementerio* com l'acompanyava entusiasmat en una visita a Poblet i com quedà satisfet quan Unamuno li aclarí que el nom — l'únic que no li agradava: «pueblecito» — derivava del «poblетum» llatí i no tenia el sentit diminitiu que tant li desplaïa. I constantment em preguntava per gent i coses de Catalunya, i em deia que així com per a nosaltres era «el tío Gabriel» — com volgué sempre que l'anomenéssim — per a tots els catalans era el cònsol honorari a Madrid.

El cas de Miró és del tot diferent al de Blasco Ibáñez, a qui també es refereix Miquel Ferrer. Miró era un introvertit, absorbit únicament per la seva obra literària i el gust i l'esforç d'escriure-la; i a Barcelona i encara més a Madrid vivia del tot absent al món exterior immediat, reclòs al si familiar, i amb aquells ulls tan blaus amarats de la claror de la seva estimada costa llevantina, a la qual en els darrers anys — quan ja tenia una situació econòmica més segura — va poder tornar uns mesos als estius, a la seva modesta caseta de Polop de la Marina; en un símbol de tota la seva obra, com diu Pedro Salinas. S'amarà de literatura castellana ja de ben jove, a les biblioteques del seu pare i del seu oncle; en aquesta llengua es formà i en ella escriví tota la seva vida, amb fidelitat filial i segurament ni pensant mai en la possibilitat de fer-ho en cap altra, ja que prou feina i prou gust li donaven a cada moment els nous descobriments i el sempre més ampli coneixement de la pròpia.

Blasco Ibáñez, en canvi, fou sempre un extrovertit que en els anys de la seva joventut visqué una àmplia acció política a València, especialment entre les classes populars, i això l'obligà a parlar-los la nostra llengua i a afalagar-les, la qual cosa oblidà després en convertir-se en el novel·lista més ben pagat d'Europa i instal·lar-se a la seva fantasiosa i riquíssima casa de Menton, a la Costa Blava francesa. El cas de Miró no pot comparar-se amb el de Blasco Ibáñez.

Està molt bé, i jo mateix ho he fet diverses vegades, que censurem els escriptors catalans que en moments difícils per a la nostra llengua, l'abandonaren i preferiren la castellana; però no intentem estendre la nostra censura als que — com Miró — mai no tingueren altra llengua pròpia que aqueixa i en ella escriviren tota la seva magnífica obra. Respectem totes les llengües i totes les literatures i procurem de no caure mai, per l'altre extrem, en els mites «del idioma del imperio». Afortunadament, per a sentir-nos cada vegada més catalans, tenim prou arguments propis, perquè no ens calgui insinuar mancaments dels altres!

Casa del Arte

Tel. 18-36-20. Av. Independencia 101-C
MÉXICO, D. F.

LA CASA ON L'ARTISTA TROBA TOT EL QUE NECESSITA

Els marcs de més originalitat

L'ONOMASTICON CATALONIAE

(*D'*ONOMA, *Lovaina*)

L'*Onomasticon Cataloniae* sera un vaste recueil d'onomastique enregistrant et expliquant étymologiquement tous les noms de personne anciens et modernes employés dans le domaine linguistique catalan (Catalogne, Roussillon, Royaume de Valence, Baléares et zone orientale d'Aragon), ainsi que tous les noms de lieux, morts ou vivants, situés dans ce territoire; noms de lieux dans la plus large acception du mot, noms de localités habitées, lieus-dits (abstraction faite de leur importance), noms de cours d'eau ou de lacs, noms d'accidents orographiques, de maisons isolées, fontaines, arbres renommés, etc. On a aussi envisagé d'ajouter au domaine catalan la moitié nord de la partie aragonaise de la province de Huesca, qui établit la liaison entre le territoire catalan et le domaine de la langue basque, eu égard à l'importance du basque et de la zone intermédiaire (dont les parlers ont d'ailleurs un grand intérêt scientifique en eux-mêmes) pour l'étude du substrat pré-roman de la Catalogne.

Quand, en 1931, nous avons décidé la mise en chantier de cette vaste entreprise, nous avons pu compter non seulement sur les matériaux toponymiques et anthroponymiques assez abondants que nous avions déjà réunis depuis 1925, mais sur les collections rassemblées dans la même intention par M. Josep M. DE CASACUBERTA, notre prédécesseur au Bureau de Toponymie et d'Onomastique à l'Institut des Études Catalanes.

De 1931 à 1939 nous avons pu procéder activement au rassemblement de matériaux pour l'Onomasticon; à partir de 1939, bien qu'exilé à Paris ou en Amérique, nous n'avons jamais cessé de travailler sur les matériaux recueillis, que nous avions emportés avec nous, et de les enrichir par de nouveaux dépouillements de documents et de textes anciens et modernes. Nous avons repris en 1952, 1953 et 1954 le relevé des noms de lieux vivants en faisant plusieurs enquêtes complémentaires en Andorre, Ribagorça, Ripollès, Majorque et ailleurs; mais c'est surtout dans les années 1931-1939 que des enquêtes systématiques et très étendues ont pu être menées sur le terrain. C'est alors aussi que nous avons pu compter sur l'aide de nos compatriotes MM. Pau MIRÓ et Enric RIBES, qui d'après nos instructions et sous notre direction personnelle, mais rémunérés par l'«Institut d'Estudis Catalans», ont mené l'enquête dans d'autres parties de la Catalogne. En combinant ces relevés avec ceux réalisés par nous-même, et avec ceux qu'avait faits M. DE CASACUBERTA VERS 1921-1923 et dont le manuscrit nous a été cédé, une zone très vaste, correspondant aux territoires de 492 communes (plus de 700 villages) a été complètement explorée. Cette portion de l'ouvrage équivaut à près de la moitié du territoire de la Principauté de Catalogne, divisé en 1.080 communes; le reste du domaine catalan ne comprenant qu'un peu plus de 700 communes, c'est bien plus d'un quart de tout le territoire de langue catalane dont la toponymie vivante a été relevée.

L'*Onomasticon Cataloniae* vise à donner un catalogue exhaustif de la toponymie vivante. En vue d'y parvenir on a eu recours à diverses méthodes convergentes et à des enquêtes réitérées. On dépouille d'abord des sources écrites: cartes, plans, cadastres, guides, géographies, monographies municipales; on a pu compter sur des listes inédites fournies par des amis et des correspondants. Étant nous-même alpiniste et marcheur invétéré, nous avons parcouru à pied, plusieurs fois et en tous sens, presque toute la Catalogne espagnole et française et le nord du pays valencien et nous proposons d'étendre ces marches préliminaires au reste du territoire; au cours de ces randonnées nous interrogeons constamment les gens du pays et notons déjà un grand nombre de noms de lieux. Tous ces matériaux écrits et oraux sont ensuite mis sur fiches et transcrits dans des listes, de sorte qu'au moment de faire sur les lieux l'enquête définitive, une grande partie de la toponymie municipale est déjà connue de l'enquêteur. L'arrivée de celui-ci dans la commune est annoncée d'avance au maire par une lettre, où le but de l'enquête est expliqué d'une manière aussi complète que précise, et où des instructions claires sont données pour le choix du témoin: en général on préfère un paysan, parfois un chasseur, un guide, un garde forestier, avant tout un paysan ayant cultivé plusieurs parties de la commune, ou un paysan qui a été en même temps chasseur, guide, etc.; ce sont les gens qui connaissent les noms du territoire communal de la façon la plus complète; on écarte presque toujours les employés municipaux et les instituteurs, les «savants» et autres intellectuels locaux qui, sauf dans des cas particuliers, connaissent des lieux-dits une partie bien plus petite qu'ils ne se l'imaginent et qui en tout cas fournissent des données plus sujettes à caution.

L'enquête a lieu presque toujours sur un sommet, un tertre ou un autre point dominant, souvent au cours d'un tour circulaire, la mémoire visuelle étant toujours bien plus féconde et ce procédé prêtant moins à des malentendus. Mais à la fin de l'enquête on procède à un interrogatoire par groupes «sémantiques» (ruisseaux, lacs, sommets, chaînes, maisons, etc.), en insistant surtout sur des accidents particuliers plus propres à échapper à la mémoire visuelle: grottes, sources, chapelles annexes, etc., ce qui fournit toujours des données supplémentaires. Enfin on finit en demandant au témoin une liste, aussi étendue que le permet son souvenir, des villages environnants,

proches ou lointains, et des adjectifs ethniques ou sobriquets par lesquels sont connus les habitants de chacun de ces villages: non seulement c'est souvent le seul moyen d'obtenir ces adjectifs intéressants (qu'on affecte ordinairement d'ignorer dans le village), mais fréquemment sont décelées beaucoup de variantes aberrantes ou archaïques des noms de lieux eux-mêmes, variantes que chacun se garde bien d'employer en parlant de son village propre, ces formes étant censées barbares, viellies, incorrectes ou même injurieuses.

Le but de l'*Onomasticon* étant surtout linguistique, on ne vise pas à une localisation absolument précise de chaque nom de lieu: on se contente de le situer approximativement dans le plan municipal, cadastral ou général. On a profité cependant du fait que MM. Miró et Ribes, nos auxiliaries, sont des topographes, pour leur faire tracer un plan sommaire du territoire communal, dans lequel les noms les plus importants sont situés. Mais même dans les enquêtes de ces auxiliaires, c'est sur l'aspect linguistique du relevé qu'on a mis l'accent. Ils ont noté les noms sans signes diacritiques ni lettres phonétiques spéciales, mais en se servant d'une graphie catalane complétée où l'accent tonique est toujours indiqué et quelques conventions spéciales notent la prononciation sans aucune équivoque possible pour n'importe qui connaissant un peu les parlers catalans; M. de Casacuberta a procédé de même; de notre côté nous avons eu recours à la notation phonétique. Les auxiliaires ont reçu une formation spéciale; ils ont été non seulement entraînés à employer la graphie spéciale, mais aussi à noter toutes les particularités syntaxiques, lexicales et phonétiques désirables: emploi du nom avec ou sans l'article, existence de variantes individuelles ou momentanées, explications du témoin sur le sens du mot etc. Évidemment on n'a pas oublié de noter toutes les particularités sémantiques pouvant éclairer l'origine du nom: situation de l'endroit, couleur et structure du terrain, noms des anciens propiétaires connus, et ainsi de suite.

Un bon nombre de nos vues et des expériences que nous avons acquises pendant nos travaux a été exposé dans notre compte rendu du «Rätisches Namenbuch» de Planta et Schorta, dans la *Revista de Filología Hispánica*, V, 57-71 (voir notamment p. 59-60, 62-63, 66 n. 1, 69, 70, pour des points de vues non exposés ici). Les instructions données à nos auxiliaires ont été aussi publiées dans une brochure (*Per al recull dels noms de lloc de Catalunya*, Barcelone, 1936), à présent épuisée, mais que la «Societat Catalana de Geografia» vient de rééditer en appendice à la monographie de H. J. Iglésies.

On a aussi recommandé dans cette brochure et ailleurs la rédaction de monographies toponymiques communales, là où l'on peut trouver des érudits locaux assez éclairés. Dans ces monographies on peut en effet trouver mention de lieux-dits peu importants qui ont échappé aux enquêteurs, des noms de lieux vieillis mais dont le

Sira

SALÓ DE TE

NAPOLES, 11
Entre Reforma i Insurgentes

MÉXICO, D. F.

EDITORIAL FOURNIER, S. A.

Arquitectura, 29 - Telèfon 28-03-64
Copilco-Universidad, México, D. F.

EDICIONS
CATÀLEGS
REVISTES
i
TOTA MENA D'IMPRESOS

souvenir n'est pas encore tout à fait effacé, des détails intéressants pour l'origine du mot et pour l'histoire locale. Deux de ces monographies, celle de Sant Pere de Riudebitlles par M. Cristòfor Cardús, et celle de La Riba par M. Josep Iglésies, sont déjà publiées, et d'autres encore sont en préparation. La toponymie fluviale et maritime est aussi l'objet d'une étude spéciale, où l'on note les noms des rapides, méandres, petites îles, bacs, gués et endroits profonds des rivières, d'autre part ceux des accidents sousmarins, des accidents côtiers et des points de repère terrestres utilisés par les pêcheurs marins («senyes»): deux de ces enquêtes ont été déjà faites sur l'Ebre, deux autres sur la Côte de Levant, une sur la côte valencienne; les deux dernières ont été en partie dans l'*Almanaque de Las Provincias* de Valence pour 1944 et 1945.

En même temps que les enquêtes toponymiques étaient poursuivies, nous avons, nos collaborateurs et nous, noté dans chaque localité les noms de personnes de toute sorte et en particulier les noms des familles fixées anciennement dans l'endroit: personnellement nous avons notamment dépouillé dans cette intention des registres paroissiaux, des annuaires et des listes électorales, sans oublier les affiches et les annonces locales, ni les noms portés par certaines maisons de la commune.

Pour l'anthroponymie et la toponymie anciennes, nous avons procédé personallement à des dépouillements très étendus de toutes sortes d'ouvrages historiques, de collections documentaires et de monographies locales, même de quelques documents inédits d'archives; évidemment ce sont les anciens recensements et les anciennes listes tributaires, les terriers, censiers et dénombrements de contribuables, qui ont livré le plus. A ce point de vue la collaboration de M. Josep Iglésies pour la publication des recensements catalans des siècles XIVe au XVIe, et celle de M. Felip Mateu i Llopis pour la publication et l'étude des dénombrements des morisques valenciens, se sont avérées très fructueuses. L'étude des Répartitions de terres de la Reconquête valencienne et baléare («Repartiments») a été depuis longtemps un de nos objets personnels d'études, en rapport avec nos recherches générales sur le dialecte mozarabe de l'Est de l'Espagne. Mais il va sans dire que notre connaissance des lieux-dits et de l'oronymie de tout le domaine (où figurent d'anciens noms de lieux importants, déchus depuis le moyen âge) nous a permis d'identifier, dans les documents de toute sorte, une grosse quantité de noms, que les historiens n'auraient jamais eté en mesure de localiser, ignorants qu'ils étaient des noms modernes d'identification malaisée; ce ne sont pas seulement les enquêtes systématiques qui nous ont donné cet avantage, mais encore plus nos marches incessantes dans le pays, qui nous ont permis de fixer dans notre mémoire une quantité probablement sans pareille de noms de lieux importants ou sans importance.

Bien que ce soit évidemment sur la documentation médiévale et sur celle des siècles immédiatement postérieurs qu'a porté notre effort principal, nous n'avons garde d'oublier les mentions plus rares provenant de l'Antiquité: c'est d'un dépouillement extrêmement attentif qu'ont été l'objet les *Fontes Hispaniae Antiquae;* d'autres collections, telles que les Corpus d'inscriptions romaines, chrétiennes et ibériques, ainsi que les revues spéciales consacrées à ces sujets, seront aussi soigneusement étudiées. Pour ce qui est des revues et des études consacrées à la toponymie des autres pays de l'Occident européen, et tout particulièrement de la France, de la Péninsule Ibérique, de l'Italie et de la Suisse, l'attention que nous leur avons accordée est déjà ancienne et elle est restée constante. Nous avons estimé qu'il était de notre devoir de nous familiariser avec l'étude de la toponymie des autres pays romans de l'Europe et même de territoires lointains tels que l'Amérique du Sud, surtout en ce qui était de nature à éclairer sur les conditions générales et humaines présidant à toute fixation toponymique, et là en particulier où des changements de langue se sont produits. On pourra lire les études que nous avons publiées se rapportant à ces territoires européens et américains, soit sur la toponymie en particulier, soit d'une portée plus générale, mais se rapportant aussi à la toponymie, dans «Anales del Instituto de Etnografía Americana», Mendoza, V (1944), 95-126; «Revista de Filología Hispánica», V (1943), 57-71; «Festschrift Jud», 563-587, «Vox Romanica», II, 147-169, 447-465.

En vue de l'interprétation étymologique des matériaux, nous avons aussi considéré essentiel de nous familiariser avec les grands répertoires des langues-sources, notamment les *Onomastica* latins de De Vit et de Perin, *Zur Geschichte lateinischer Eigennamen* de W. Schulze, *l'Altdeutsches Namenbuch* de Förstemann, *l'Altceltischer Sprachschatz* de Holder, sans oublier les sources musulmanes telles que l'*Onomasticon* du Prince de Teano, les *Norme* de Nallino, la Liste des Noms des Indigènes du Gouvernement Général de l'Algérie et l'*Assila* d'Abenpascual, d'autre part les collections de toponymie hispano-arabe de Saavedra et de Lopes, etc.; il faut y ajouter encore les études sur les noms français en *-anum* et en *-acum* par Skok, Kaspers et d'Arbois de Jubainville, celles d'Aebischer sur l'anthroponymie et la toponomastique d'origine personnelle de la Catalogne et des pays voisins, celles de Meyer-Lübke, Gamillscheg et Sachs sur les noms de lieux et de personnes d'origine germanique, celles de Leite de Vasconcellos, Silveira, Piel, Lautensach, etc. sur la toponymie portugaise, et bien d'autres. Enfin les *Dictionnaires Topographiques* de la France, surtout du Midi, et notamment ceux de l'Aude, du Cantal et des Basses-Pyrénées, nous ont livré un grand nombre d'indices précieux et de matériaux comparatifs.

La masse des matériaux réunis est dès maintenant imposante. En tablant sur une moyenne

de 300 noms de lieux par commune (estimation peut-être inférieure à la réalité), la masse des toponymes vivants recueillis jusqu'ici contient près de 150.000 noms, auxquels il faut ajouter quelques dizaines de milliers de noms de lieux anciens, de toponymes étrangers relevés pour la comparaison, de noms de personnes anciens et modernes et des fiches proprement étymologiques.

Presque tout cela reste encore inédit, l'effort en vue de compléter les matériaux avant que la vieillesse ne survienne et ralentisse notre activité, nous ayant semblé plus urgent que de donner un avant-goût des résultats nombreux auxquels nous ne manquerons pas de parvenir si la santé et les moyens financiers le permettent. Cependant, nous avons fourni déjà au moins un spécimen de nos recherches étymologiques dans l'article «Noms Catalans d'Origen Germànic» (*Miscel·lania Fabra*, Bs. Aires, 1934, 108-132), auquel on peut ajouter les études mentionnées ci-dessus des notes plus courtes (*Butlleti de Dialectologia catalana*, XXIII, 260-261, 321-331) et des travaux au but plus modeste: la liste orthographique des noms de villages de la Catalogne publiée par la «Generalitat» en 1933, et celles des villages du Roussillon et du Pays valencien parues depuis dans des revues locales, respectivement dans *Quaderns d'Estudis Polítics, Econòmics i Socials*, Perpignan, 1946, et dants *El Camí*, Valence 1936; celle-ci reproduite en partie par M. Sanchis Guarner dans son article du *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana*, XVIII (Palma, 1936), 155; enfin l'établissement de la toponymie dans la Carte de Catalogne au 1:100.000, feuille 30 (Calella), publiée en 1935, et dans dix autres feuilles parues en partie déjà après la fin de la guerre civile, mais sans notre nom ni notre surveillance.

Pour ce qui est en particulier du département français des Pyrénées Orientales (qui fait partie en entier du domaine linguistique catalan, sauf le canton de Saint-Paul et une partie de ceux de La Tour-de-France et de Sournia), nous n'avons fait jusqu'ici que les relevés préliminaires au cours d'excursions, et des dépouillements de sources écrites. Ces dépouillements ont été, d'ailleurs, plus étendus et plus complets que partout ailleurs dans le domaine catalan, grâce au fait que les études de toponomastique ancienne de Pierre Vidal, et notamment du grand archiviste B.-J. Alart, ont facilité extraordinairement les travaux.

Le parti que nous avons pu en tirer pour des recherches étymologiques est mis en relief par le grand nombre des noms des Pyrénées Orientales expliqués dans notre étude citée des «Mélanges Fabra»: *Ralleu* (p. 129-131), *Madaloc* (128), *Brangoly* (126), *Formiguères* (124), *Banyuls* (122 n. 6), *Garrius* (122), *Torèn* (113), *Cabrens* (112), *Iravals* (111), *Glorianes* (111 et 130). Il est à remarquer que sans exception ces étymologies sont nouvelles, soit en tout, soit en partie; à remarquer aussi l'abondance de la documentation fournie à l'appui. Plusieurs d'entre elles,

Dr. PELAI VILAR

GOLA - NAS - ORELLES

Passeig de la Reforma Nº 400
Desp. 503

CONSULTA

Tots els dies laborables menys dissabtes

*

Consulta prèvia cita *Tels. 11-29-16 14-55-81*

REASSEGURANCES

Artur F. Costa

MEXIC, D. F.

et surtout la première, ont été qualifiées de très remarquables par un critique spécialisé, M. Piel, dans le compte rendu qu'il en a donné dans la *Revista Portuguesa de Filologia* III, 242-244.

Une étude de toponymie catalane, si elle ne veut pas manquer ses buts les plus importants, ne saurait se restreindre aux noms des localités habitées; il faut au contraire qu'elle s'efforce de tout mettre en oeuvre, sans excepter les noms des endroits les plus obscurs. En effet, si les données se rapportant à de tels lieux peuvent à l'occasion et même souvent avoir une importance décisive même pour les historiens et les ethnologues, il est d'une évidence éclatante que ces noms sont aussi intéressants que les autres pour les linguistes, mais d'autre part ils ont une valeur probante bien plus grande du fait de leur plus grand nombre.

Les matériaux de l'*Onomasticon* seront une mine immense, presque inépuisable, de matériaux d'une valeur incomparable pour l'historien de la langue, pour le dialectologue et pour l'investigateur du lexique catalan. Il faut ajouter que les relevés locaux de l'*Onomasticon* nous ont fourni l'occasion de recueillir un ensemble de données non toponymiques, appartenant à la langue courante et vivante; c'est en grande partie de ces enquêtes que provient la documentation singulièrement précise, abondante et nouvelle, sur les parlers catalans, que les critiques ont souvent louée dans nos travaux de linguistique catalane; il y a là des renseignements extrêmement curieux que seul un relevé toponymique permet d'obtenir, avec de telles garanties de spontanéité, sur le lexique et sur l'étendue des traits phonétiques des différents parlers locaux. — Joan Corominas.

Institut d'Estudis Catalans
The University of Chicago.

ARTICLES DE PUNT

Models exclusius per a senyora, nen i home

CREACIONES MAS DEOP, S. A.

Av Uruguay 86 • Tels. 21-17-35 i 12-03-13

México, D. F.

RECENSIONS

Morts a l'exili vivents en la història: Pompeu Fabra, A. Rovira i Virgili, Cardenal Vidal i Barraquer. *Edicions del Patronat de Cultura Catalana Popular. Ginebra, 1962.*

Heus aquí un llibre de divulgació popular que caldria saludar amb crits d'autèntica alegria. Perquè l'edició d'una obra com aquesta i l'anunci de les que seguiran emplen un autèntic buit dins el camp de les lletres catalanes d'avui. Potser caldria afinar més i dir que encara el fruit va més enllà d'un fet purament literari, perquè aquesta col·lecció ve a donar fe de vida d'uns homes il·lustres del nostre país que a tota hora i a tot moment van saber comportar-se com a persones de bé, com a gent responsable i com a autèntics catalans.

De la figura de Pompeu Fabra mai no podrà dir-se'n prou. Josep Pla ens el mostrà en un homenot extraordinari ple d'humanitat i de vida, però l'esbós biogràfic que ara comentem fa encara més rodona aquesta vida dedicada intensament i íntegrament al país i a la seva llengua. L'esforç d'aquest home no té parió i els Països Catalans tenen en ell, gairebé gosaríem dir, la seva màxima figura. Perquè amb el seu esforç, la seva ciència, la seva genialitat i la seva paciència humil va estructurar allò que en qualsevol país ha estat fruit laboriós de segles i a casa nostra només d'anys. Certament Prat de la Riba, Puig i Cadafalc i altres homes clarividents foren la corda per la qual Fabra va traspassar el país de cap a cap. Sense ell les coses haurien estat, no en tenim cap dubte, però no pas en tan poc temps, i això fou el que va permetre que en el decurs d'una generació tot canviés a causa nostra i fins els més reacis van tenir l'oportunitat de claudicar.

Per a molts la figura de Pompeu Fabra ja era prou venerada, i el Diccionari General de la Llengua Catalana damunt la taula de treball de tanta gent, el millor homenatge; però calia divulgar aquesta figura més enllà dels habituals.

Amb les figures de Rovira i Virgili, i del cardenal Vidal i Barraquer ha passat una cosa semblant. En aquests casos l'estudi de l'una ha estat un pretext per a situar el panorama polític català dels anys predecessors a la guerra del 36 i el panorama de l'exili de tanta gent digna i

il·lustre, i amb l'estudi de l'altra s'ha enfocat el tema de la Religió i l'Estat, tema tan viu a casa nostra i no pas alegre.

Un polític nat, un cardenal cristià de veritat, ambdós amb un gran sentit de la responsabilitat i de la catalanitat. L'un i l'altre morts a l'exili per haver defensat allò que hi ha en el món de més defensable: la pàtria i l'estimació a Déu. L'amor al país i l'amor al Crist, que vol dir justícia, pau i caritat.

Calia que gent d'avui parlés d'una vegada d'aquests temes, calia que d'una vegada hom parlés dels assassinats fets a la nostra banda per gent irresponsable i com a conseqüència d'uns fets aliens a la nostra comunitat. Calia que la gent s'adonés que en el poble català hi hagué qui sacrificà llur seguretat personal per a salvar el germà, i calia que se sabés que després fou negat el pa i el vi a aquells qui ho sacrificaren tot per la justícia, pel compliment del seu deure i de les seves conviccions, i per haver lluitat —com digué el canonge Cardó, un altre màrtir— contra la iniquitat.

Els organitzadors d'aquets llibre han tingut l'encert d'iniciar-lo amb la biografia d'aquests homes de bé i tan il·lustres. Potser tal i com està el país el llibre hagués cremat a la mans de molts si la col·lecció s'iniciava amb altres noms de debò il·lustres però sobre els quals volta una ombra que molts encara no han tingut la valentia ni la pietat de traspassar. Una prova de talent ha estat, doncs, dur les coses tal i com han estat dutes, i sobretot sense amagar res i oferint al lector la veritat. Perquè aquest llibre serà llegit per molta gent jove que no visqué aquells moments dramàtics i potser en té una imatge un xic desfocada.

L'estil narratiu és admirable, cadascun pel tema que tracta té un sentit apropiat. Naturalment, el més substanciós és el del Mestre Fabra perquè en ell viu només la vida d'un home exemplar i interessant que ens atrau, i perquè tot és dit amb una gran senzillesa d'acord amb el to del biografiat.

Endavant, que aquest sí que és un camí profitós, i un camí d'autèntica justícia. — JOAN COLOMINES I PUIG.

***Manuel de Montsuar**, president de la Generalitat (1410-1491), per* JOSEP LLADONOSA. *Episodis de la Història No. 33.*

Poques són les referències que trobem de Manuel de Montsuar als diferents llibres que s'ocupen del període en què exercí el càrrec de diputat-president de la Diputació del General. Són, podríem dir, referències de pas, com la que dóna J. Vicens Vives a *Els Trastàmares*. La més extensa és la de J. E. Martínez Ferrando en *Tragedia del insigne condestable D. Pedro de Portugal*, amb la transcripció de dos documents. L'autor de la monografia que comentem es dol d'aquest oblit «si considerem —diu— que Prósper Bofarull va publicar un miler de lletres subscrites per Manuel de Montsuar, algunes d'un gran valor psicològic. I encara en romanen altres tantes en el fons de l'arxiu reial. De la intervenció de Manuel de Montsuar en aquell primer període de les torbacions de Catalunya, per cert ben notori, amb prou feines en parlen els historiadors, quan solen mostrar-se tan prolífers esmentant altres personalitats de menys relleu».

És evident que res no sabríem de l'actuació de l'antic canonge de Girona si no hagués estat la monografia de Lladonosa, però no es pot perdre de vista el veritable abast dels esdeveniments. La detenció de Carles de Viana a Lleida provocà una revolució i una guerra, però ambdós fets tenien un fons essencialment classista. La figura de Carles de Viana solament prengué relleu al Principat quan l'atzagaiada de Joan II, atiat per la madrastra Juana Enríquez, donà peu a l'oligarquia barcelonina a capgirar la situació que prevalia llançant-se a una acció revolucionària. No podem donar a aquest comentari tota l'extensió que demana perquè hem de subjetar-nos a un espai però si hem de tirar endavant no ho podem fer sense tenir en compte certs antecedents que tenen relació amb les lluites de caràcter social i econòmic que s'havien desfermat a Barcelona per al domini del municipi. Així com la Diputació del General estava governada per l'aristocràcia, la burgesia i l'alt clergat, amb un predomini absolut dels canonges, el municipi

LABORATORIOS QUERALT MIR, S. A.
Productos científicos
MELCHOR OCAMPO 25 - COYOACAN, D. F.
TELS. 24-69-89 I 24-69-35
MÉXICO 21, D. F.

havia estat un baluard del patriciat urbà, la possessió del qual anava d'unes famílies a unes altres. Quan l'oposició esdevingué tenaç i amenaçadora, les afinitats familiars i financeres es convertiren en un agrupament de caràcter polític, és a dir, una gavella coneguda per la Biga. L'oposició s'agrupà entorn de la gavella de la Busca, «que arribà a ser un partit de massa — al dir de J. Vicens Vives — que representava el sindicalisme gremial, el món del treball desballestat per la carestia de la vida i la paralització de les indústries».

La Busca aconseguí posar peu al municipi gràcies al favor oficial que gaudia de Galceran de Requesens, fill de Lluís de Requesens, en qui recaigué el càrrec de governador general de Catalunya ja des del 1442. Els Requesens, malgrat llur llinatge nòrdic — ens segueix informant J. Vivens Vives — eren una família tarragonina amb possessions a Altafulla i La Nou. Aquesta constatació — afegeix — ens porta a descriure una possible mentalitat molt divensa del baronatge i la cavalleria de la Catalunya Vella. I, en efecte, la fortuna dels Requesens marxà gairebé sempre aparellada amb la cort reial, sobretot després del Compromís de Casp. Galceran, amb el seu germà Bernat, sabé combinar l'exercici de les armes amb l'alta política, la pirateria amb el comerç, el cors amb la banca i es convertí en exemple dels empresaris pre-capitalistes de Catalunya. Per aqueixes raons, Galceran fou l'antítesi del patriciat amb el qual menà una lluita a mort, atiant els elements de la Busca moderada. Les circumstàncies, però, foren adverses tant a Galceran de Requesens com a la Busca. Els seus rivals de la Biga aconseguiren ensenyorir-se de nou del municipi barceloní aprofitant l'abrandament patriòtic entorn de Carles de Viana i amb el nou organisme, el Consell representant el Principat de Catalunya, col·locat per damunt de la Diputació, el patriciat prenia amb fermesa el timó de la nau. No és estrany, doncs, que vegem un Montsuar, canonge, formant part del fins aleshores més alt organisme directiu de la terra.

Els Montsuar formaven una família pertanyent a l'alta burgesia lleidatana del segle xv, la qual gaudia d'una gran influència a la capital del Segrià — ens assabenta Lladonosa — i usufructuava la possessió de senyorius els noms dels quals són molt familiars entre els oriünds de les planes del Segrià i Urgell i de les terres veïnes de Les Garrigues i la Segarra. Antoni de Montsuar, el cap de família, era senyor de Torregrossa i Joan Dalmau, un dels germans del degà, fou senyor de Puiggrós, un turó que domina la plana entre Les Borges i Miralcamp. Hi havia, encara, un altre germà: Lluís, l'hereu. El pare era l'àrbitre de l'oligarquia que dominava la Paeria. No devia ser una circumstància fortuïta el fet que tant l'oligarquia lleidatana com la barcelonina, fossin antiurgellines. La posició de Montsuar contra la candidatura de Jaume d'Urgell era, cal no oblidar-ho, un ressò de la rivalitat que feia dos segles existia entre els comtes d'Urgell i la Paeria per qüestions de jurisdicció sobre terres, a la qual ja feia referència — i així ho posa de relleu Lladonosa — l'autor anònim de *La fi del comte d'Urgell*. Amb tot, el partit urgellí comptava amb gran nombre de partidaris dintre de la ciutat. Durant l'Interregne, Montsuar dissimulà el seu antiurgellisme però així que Ferran d'Antequera fou elegit a Casp, «actuà obertament a favor del Trastàmara» — per a dir-ho amb els mateixos mots de Lladonosa.

Per a les Corts convocades per Joan II foren elegits Manuel de Montsuar com síndic eclesiàstic i el seu germà Lluís, com paer en cap. Els dos germans estaven contra el Trastàmara i a favor del seu fill. El primer dels dos germans, ja nomenat diputat, arribava a Barcelona a darrers de juliol del 1461 quan la Concòrdia de Vilafranca semblava que havia establert una treva. Per la seva condició de diputat eclesiàstic i degà de Lleida, li correspongué la presidència de la Diputació del General, la qual exercí durant els tres anys que li corresponien i en el curs dels quals demostrà la seva fidelitat a una classe i una enteresa de caràcter en fer front amb coratge a situacions ben difícils en defensa d'una causa que si bé no havia aconseguit la unanimitat del país, aparexia, davant de la reialesa, com l'única defensora dels principis que des de la primera meitat del segle xv havien contribuït «a fer de la petita Catalunya una potència mediterrània de primer ordre». Durant els tres anys en què exercí el càrrec ocorregué la mort de Carles de Viana — 23 de setembre del 1461 — i hagué de desbaratar una conjura joanista contra la Diputació del General. Els fins del complot els denuncià Montsuar en un vibrant manifest subscrit el 21 de maig del 1462 i els quals devien estar relacionats amb el plec de peticions reialistes presentades uns mesos abans. Foren inculpats i executats els personatges més significats de la Busca moderada: els mercaders Francesc Pallarès, conseller segon, Pere Destorrent, conseller en cap el 1458, i Bernat Torró, conseller en cap el 1455. El complot reialista gairebé coincidia amb la signatura, a Olite, del pacte d'amistat entre Joan II i Lluís XI de França, amb la finalitat que ja coneixem.* La guerra, que devia durar deu anys, trucava a la porta. El diputat lleidatà estigué a l'alçada de les circumstàncies incitant a la lluita armada contra Joan II. Amb la defecció dels diputats Saportella i Castelló, que es refugiaren, el primer a Tarragona, sempre fidel als Trastàmara i el segon a Perpinyà, ocupat llavors per Lluís XI, Montsuar es quedà pràcticament sol al davant dels destins de la Diputació. Com ja digué Rovira i Virgili (i ara esmenta Lladonosa) «Si haguéssim de presentar la més alta magistratura catalana d'aquell moment, hauríem de personificar-la en Manuel de Montsuar, degà de Lleida».

Encara li calgué assistir a l'entronització de Pere de Portugal. Quan Montsuar acabà el seu

* V. PONT BLAU, Nc 106, octubre 1961, p. 294.

termini — el 22 de juliol del 1464 — la guerra encara duraria vuit anys més i Catalunya coneixeria, per la mort de Pere IV, un nou sobirà, Reiner d'Anjou. Però l'actuació de Montsuar no acaba aquí; ja mort Joan II, hagué de tenir tractes amb el seu successor Ferran el Catòlic. Manuel de Montsuar moria el 29 d'octubre del 1491, passada la vuitantena i en començar el segle XVI unes altres persones amb un altre tarannà — acaba Lladonosa — regirien els destins de Lleida.
— RAMON FABREGAT.

Choix de poèmes de JOSEP CARNER. *Traduits en: allemand, anglais, espagnol, français, italien, néerlandais, néo, portugais, provençal, suédois. L'Audiothèque, Bruxelles-Paris, 1962.*

Com una original Miscel·lània d'homenatge al nostre més gran poeta d'avui — Josep Carner — les edicions de l'Audiothèque, de Brussel·les, que han anat editant en diversos idiomes una plaqueta amb alguns dels millors poemes de l'autor de *Nabi*, ara presenten un recull de més de seixanta traduccions que poetes i admiradors del nostre il·lustre Membre de l'Institut d'Estudis Catalans li han dedicat com a prova del seu afecte i com homenatge a la seva llarga activitat literària. Una magnífica fotografia de Carner obre aquesta edició, de la qual n'han estat fets 500 exemplars com edició original.

Seguidament, una nota dels editors explica l'abast d'aquesta iniciativa i el concepte que es dóna a les traduccions literàries:

Les traductions que nous présentons ici ont été faites spontanément et offertes à l'auteur en gage d'amitié.

Toutefois, bénévoles, elles nous ont paru excellentes soit que nous ayons pu juger la langue qui les vêt, soit que nous ayons fait confiance à la qualité intellectuelle de leur auteur. Elles méritent, pensons-nous, de ne pas rester inédites.

Les publier, c'est aussi, à travers elles, faire honneur au genre de la traduction, si exigeant d'un coté, si peu récompensé de l'autre. Amour et intelligence, élan et précision, savoir et intuition, outre ces vertus contradictores, la traduction implique un principe de base qui en fait tout le prix: la compréhension du texte, le respect du texte, la soumission au texte. A cette discipline de départ, il faut ajouter le sens des valeurs euphoniques et rythmiques, en somme, ce qui fait l'indéfinissable poésie.

A nos yeux, ces traductions témoignent au surplus que les poèmes de Josep Carner ont une force communicative, un pouvoir d'échange, une portée universelle comme le langage lui-même.

Els autors d'aquestes traduccions són els següents: Felix Braun, Ilse Ennig i Henri Plard (Alemany); Pease Hutchinson i Philip Jones (Anglès); Pablo Echevarría (Espanyol); Emilie Noulet, Marianne Stoumon i Etienne Vauthier (Francès); Filippo Donini, Nando Mor i Mario Tutino (Italià); Albe (Holandès); Arthuro Alfandari (Neo); Simone Verdin (Portuguès); Louis Bayle (Provençal); i Martí J. P. Casanovas (Suec).
— J. DE C.

N O T I C I A R I

Les Edicions d'Aportació Catalana, de Barcelona, després del primer fascicle dedicat a la tesi de Joan Fuster sobre la *Qüestió de noms*, ha donat dos fascicles més: *Les llengües europees*, de Jordi Ventura, amb un mapa en colors, i *Per la continuïtat de la Renaixença*, de Manuel Cruells. Seguirà: *Ús de les llengües vernacles en l'ensenyament*, primera publicació de la Unesco en català. ¶ A Barcelona s'està organitzant un Homenatge dels Països Catalans a Francesc Maspons i Anglasell. ¶ La Librería Universitaria ha publicat un volum d'homenatge al Dr. Bosch-Gimpera en ocasió d'haver complert 70 anys. ¶ A València ha estat commemorat el centenari del naixement del pintor Joaquim Sorolla amb una gran exposició de teles de l'artista, el certificat de naixement, una reproducció de bronze de la seva mà, etc., tot instal·lat magníficament a l'antic Palau de la Generalitat valenciana. ¶ El Butlletí del Centre Català, de Guadalajara, Estat de Jalisco, dedica el seu número de març a comentar des de l'editorial els estímuls als escriptors catalans que representen els Cartells dels Jocs Florals i concursos com el convocat per a premis comarcals per la revista PONT BLAU, sota el patronatge de la Institució de Cultura Catalana de Mèxic. ¶ A Mèxic ha estat editat en multicopista el text del discurs que va pronunciar a l'Ajuntament de Barcelona el doctor Agustí Pedro i Pons amb motiu d'haver-se-li atorgat un dels *Ciudad de Barcelona*. La segona part del discurs és dedicada a evocar els Jocs Florals de la Llengua Catalana que es celebraven a Barcelona, sota el patronatge de la corporació municipal. El doctor Pedro i Pons ho aprofita per a enaltir l'idioma català. ¶ Pablo Picasso ha exposat a Barcelona un grup d'obres originals valorat en més d'un milió de dòlars. El Museu barceloní dedicat a l'artista andalús, format a Catalunya, s'inaugurarà pel mes de juny vinent. ¶ La Casa Valenciana, de Mèxic, ha organitzat la seva Tercera Gran Falla, al Parc Deportiu Astúries, durant els dies 16 i 17 de març. ¶ De l'Orfeó Català, de Mèxic, cal destacar, durant el mes de març: la sessió anual commemorativa dels Jocs Florals, amb parlaments de Manuel Alcàntara i Gusart, vicepresident del Patronat del Jocs, i Cèsar Pi-Sunyer, que va parlar del tema *Vers la normalització de la literatura catalana;* l'aplec de

germanor a l'anomenat *Llano Grande* dels catalans de la ciutat de Mèxic i els de la ciutat de Puebla; amb motiu del desè aniversari de les emissions de l'Hora Catalana, el sopar d'homenatge ofert a la seva fundadora i directora Maria Dolors Bargalló; el concurs de violoncel organitzat per les Joventuts Musicals de Mèxic, guanyat pel jove Leopoldo Téllez, al qual fou lliurat el Premi «Pau Casals»; un Gran festival de Cant i Dansa celebrat el diumenge dia 31 amb la col·laboració de la Massa Coral i l'Esbart Dansaire a la sala d'actes de l'Escola Normal de Mèxic. ¶ *Lo Gai Saber*, la revista de l'Escola Occitana, ha dedicat gairebé tot el número de novembre-desembre 1962 a homenatjar els occitanistes desapareguts: Mireia Estieu, Julieta Dissel, Marcel Estieu i Albert Sarraut. ¶ A Sant Sadurní d'Anoia es va celebrar el V concurs de Cors del Baix Llobregat. El premi el va guanyar la massa coral *La Llàntia*, d'Igualada; el segon la *Santsadurnienca* i el tercer *La Unió*, de Castellbisbal. Terminat l'acte tot els Cors van interpretar *L'Empordà*, del mestre Morera. Va lliurar els premis el president de la Federació de Cors de Clavé. ¶ A Terrassa es va fer el XIV Concurs Regional de Sardanistes, al qual prengueren part 32 colles. Els guanyadors foren: *Petits rebrolls*, de Figueres (primer premi); *Petits rebrolls*, de Girona (segon premi) i *Pomells de Joventut*, de Molins de Rei (tercer premi), de les Colles infantils. Dels grans, foren guanyadors: *Alsina*, de Barcelona (primer), *Violetes del Bosc*, de Barcelona (segon), *Mirant al cel*, de Sabadell (tercer), *Lliris Blancs*, de Barcelona (quart), *Ametller*, de Barcelona (cinquè), *Dolça Catalunya*, de Girona (sisè), *Alba*, de Barcelona (setè), *Riallera*, de Vic (vuitè), *Enric Morera*, de Barcelona (novè), *Espigues daurades*, de Sabadell (desè). ¶ El Secretariat Internacional de la Llana establirà una oficina a Catalunya. ¶ A l'Institut "Narcís Oller", de Valls, s'ha celebrat un curset de viticultura al qual han assistit agricultors de Vallmoll, La Secuita, Alió, Vilabella, Vilarrodona, Cabra del Camp, La Masó, Puigpelat i Pla de Santa Maria. ¶ A Dinamarca hi ha una entitat anomenada Club Sitges, integrada per tots els danesos que han estat a la famosa vila de la comarca de Garraf. ¶ Prop de Llardecans (comarca del Segrià) ha estat descobert un poblat de la primera edat del ferro, gràcies als treballs de mossèn Francesc Martí i Solsona; en el mateix indret hi ha les runes medievals d'Adà, un antic establiment musulmà. ¶ L'Orfeó Pàtria, de Molins de Rei (Baix Llobregat) ha celebrat el cinquantenari de la seva fundació. ¶ La ciutat de Girona ha arribat a 39.049 habitants. ¶ Manuel de Pedrolo, guanyador del Premi «Sant Jordi» de novel·la (150.000 pessetes) ha declarat a un periodista de Barcelona que li ha preguntat per què escrivia en català si això no li permetia viure exclusivament de la ploma: «*Em proposo servir la meva cultura i el meu poble; el serveixo amb la ploma perquè potser no tinc facultats per a una altra activitat.*» ¶ Els editors de llibre espanyol de Barcelona es queixen de la minva de vendes a diverses repúbliques llatinoamericanes degut a les dificultats posades a la importació i a

ESENCIAS
Y MATERIAS PRIMAS
S. A.

Isabel la Católica, 10

Cables: ESYMAPRISA

Telèfons 12-67-45 i 12-75-94. MÉXICO, D. F.

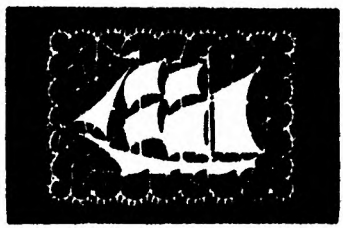

Llenceria fina

MARIBEL

PASAJE ITURBIDE 18 - TEL. 18-27-95 - MÉXICO, D. F.

l'augment de la producció editorial autòctona. Quatre dels països que han reduït més les compres de llibre espanyol de Catalunya són Argentina, Colòmbia, Xile i, naturalment, Cuba. ¶ A Son Maiol, prop de Palma de Mallorca, i en una de les galeries de les coves s'han trobat ossos humans, fragments de ceràmica i peces de l'època talaiòtica o sigui de la primera edat del bronze. Tot plegat vol dir que a l'illa de Mallorca hi va haver una cultura que es calcula que data de tres mil anys abans de Jesucrist. ¶ L'artista gironina Emília Xargai ha guanyat el IV Premi «Ingladà-Guillot» del Concurs Internacional de Dibuix. Entre els artistes concursants hi havia Francesc Domingo, Josep Lluís Florit, Grau Santos, Duran Benet, Joan Barberà, Todó Garcia i diversos artistes europeus. El veredicte demostra la categoria de l'artista gironina. Foren presentades 317 obres. ¶ El prestigiós pianista Pere Vallribera, actualment director del Conservatori del Gran Teatre del Liceu, de Barcelona, ha fet remarcar la importància que van tenir en la vida artística del nostre gran teatre d'òpera i en el Conservatori els benemèrits Joaquim de Gispert i d'Anglí, Manuel Gibert i Manuel Girona. ¶ Enmig mateix del bosc de Vallvidrera i a la mateixa «Vil·la Joana» on va viure mossèn Cinto, es crearà el Museu Verdaguer de Barcelona. ¶ Pel mes de maig passat es celebrà a Barcelona un congrés internacional dedicat a estudiar, des d'un punt de vista cristià, els desequilibris econòmics i socials, prenent per base l'encíclica «Mater et Magistra». Hi participaren uns 500 especialistes procedents d'Alemanya, Austràlia, Bèlgica, Espanya, França, Irlanda, Itàlia, Mèxic, Països Baixos, Perú, Portugal i Suïssa. ¶ L'Esport Ciclista Català, de Barcelona, ha commemorat el cinquantenari de la seva fundació. ¶ La Societat d'Ajut a la Paràlisi Cerebral té creat a Montjuïc un centre pilot que ja porta tractats més de dos mil casos d'infants barcelonins. ¶ L'escultor Frederic Marés ha donat una conferència sobre la cèlebre Junta de Comerç de Barcelona i les seves activitats a favor de la cultura i de l'art. L'acte el va organitzar l'entitat «Amics de la Ciutat» de la capital de Catalunya. ¶ Ha sortit el fascicle 20 i darrer de la *Geografia de Catalunya*, de Lluís Soler i Sabarís, editada per Aedos, de Barcelona. ¶ L'editor López-Llausàs ha fet la III edició del *Diccionari General de la Llengua Catalana*, de Pompeu Fabra. ¶ Ha sortit el primer fascicle de l'*Enciclopèdia de l'Excursionisme*, dirigida per Josep Iglésies, editada per Rafael Dalmau, de Barcelona. ¶ El Patronat d'Estudis Ausonencs ha publicat la *Història del Circol Literari de Vic*, original de Miquel Salaric. ¶ *Lo Rat Penat*, l'entitat valenciana, ha editat la conferència del filòleg Francesc Moll sobre *Mossèn Alcover i el País Valencià*. ¶ Sota el patronatge de la Unió Excursionista de Catalunya s'ha publicat a l'editorial Dalmau, de Barcelona, un volum de Bernat de Gaià titulat *Excursió a les Cartoixes de Catalunya*. ¶ L'Editorial Sicània, de València, ha donat el volum IX de *Nostres Faulelles*. ¶ L'editorial *L'Espiga*, de la capital del País Valencià, ha publicat *Pels solcs de la Història*, de Felip Mateu i Llopis, actual director de l'antiga Biblioteca de Catalunya (ara Biblioteca Central), de Barcelona. ¶ L'entitat «Amics de Gaudí», de Barcelona, ha fet deu anys. Es va fundar a redós del Cercle Artístic de Sant Lluc, l'any 1952. El vescomte de Güell, el seu president, va explicar les activitats d'aquests deu anys. ¶ S'estan muntant les 750 cases desmuntables que Suïssa va regalar per a ésser instal·lades a Badalona, després dels darrers aiguats. Es dui que el muntatge s'acabarà en el curs de l'estiu. ¶ A Figueres ha estat inaugurat el nou edifici de la Biblioteca Popular de la Diputació. Ha estat construït en el mateix lloc que hi havia l'edifici primitiu. ¶ El filòleg Delfí Dalmau ha donat una conferència a l'Acadèmia de Farmàcia, de Barcelona, plantejant l'*Orientació de la Unesco en el camp de les ciències filològiques*, d'evident interès per a Catalunya. ¶ Ha estat editada una *Miscelánea en homenaje a monseñor Higinio Anglès*, el musicòleg català. L'Obra forma dos volums i porta col·laboració de 68 musicòlegs de tot el món. ¶ La Caixa d'Estalvis de Mataró ha convocat un Premi extraordinari 1963 dedicat a una monografia sobre Mataró. S'han dotat tres premis: el primer de 30 mil pessetes, el segon de 20 mil i el tercer de deu mil. El termini per a l'admissió d'obres acabarà el 31 d'agost del 1963. ¶ El concurs convocat per l'entitat Film Club de Manresa ha estat fallat concedint el Premi d'Honor i primer premi a Conrad Torres, de Barcelona; el segon a Bernat Lafont i Sala, de Vic; el tercer a Jaume Serra, de Manresa. Les Mencions honorífiques han estat per a Francesc Gassol, de Manresa; Vicenç Rosabert, Lluís Laporta i Juli Fonollosa, de Barcelona. ¶ A Madrid s'ha fet una Exposició-Homenatge a l'arquitecte Gaudí amb motiu dels 110

LA MILLOR PASTISSERIA EUROPEA · ELS XOCOLATES SUISSOS PERRIER

Pza. Parque España 7 · 11-05-95

anys del seu naixement. S'hi han presentat cinquanta fotografies monumentals de les obres del gran artista. Un important grup de pintors abstractes s'han sumat a l'homenatge. ¶ Bernard Taper ha publicat *Cellist in Exile: a portrait of Pablo Casals*, editat per McGraw-Hill Book Company, Inc., de Nova York. Fa 120 pàgines amb bastantes fotografies en negre. És tracta del mateix estudi que va publicar Taper a la revista *The New Yorker*, l'any 1961. ¶ Els pintors dels diversos països catalans exposen les seves obres a les galeries de Madrid: el jove pintor català Oscar Estruga, considerat com un finíssim dibuixant i un pintor que promet grans coses, ha exposat una sèrie de teles a les Galeries Grifé & Escoda; el valencià Francesc Lozano, excel·lent paisatgista, ha exposat a la Sala Biosca; la pintora balear Caty Juan ha deixat l'art abstracte i ha presentat a la Sala Macarrón una sèrie de paisatges urbans i mariners d'un alt esperit mediterrani. ¶ El Mestre Pau Casals serà el director i la figura principal d'uns Festivals Musicals que s'organitzen a Budapest. Hi haurà un concurs de cel·lo i un altre de música de cambra. El Festival tindrà com a president honorari al Mestre Josef Szigeti. Entre els artistes participants hi ha els noms de Mainard, Gaspar Cassadó, Eisemberg, Marechal, Giusburg, etc. També hi participarà el Quartet Lener, Smilovits i Hartman, del Conservatori Nacional de Mèxic. Aquests festivals estan anunciats per a la tardor vinent. ¶ El pintor català Sixte Albertí, continuant el tema dels jardins espanyols d'Aranjuez que va tractar Santiago Rossinyol, ha fet una exposició a la Sala Macarron, de Madrid, presentant-hi diversos olis d'aquells jardins, sense cap altre tema. ¶ El prestigi dels vegetarians catalans es comprova pel fet que el XVIIè Congrés Internacional Vegetarià es celebrà a Barcelona del 23 al 29 de juny del 1963. L'organització ha estat confiada a l'Associació Vegetariana barcelonina. Es diu que assistiran al congrés més de 500 delegats. ¶ La ciutat de Boston (Estats Units d'Amèrica) ha fet un donatiu de material clínic, amb un pulmó d'acer, destinat als hospitals de Barcelona. ¶ L'escultor català Giménez-Botey ha estat triat, entre diversos artistes, per a figurar, amb una de les seves obres, al Museu Nacional d'Art Modern, instal·lat al Palau de Belles Arts de Mèxic. ¶ L'illa de Menorca ha decidit elaborar un pla d'atracció de forasters i mirarà d'atreure els turistes, com han fet, amb tant d'èxit, les illes germanes de Mallorca i les Pitiüses. ¶ Alacant també dedica gran atenció al turisme. Es volen invertir uns 360 milions de pessetes per a construir habi-

PREMIS COMARCALS D'INICIACIO LITERÀRIA

patrocinats per la Institució de Cultura Catalana, de Mèxic, i convocats per la revista PONT BLAU

VEREDICTE

PREMI BISCARBÓ, adjudicat a Josep M. Marcos i Marcià, de Solana, pel seu treball *Comarca de l'Alt Urgell.*

PREMI EMILI VALLÈS, adjudicat a Valentí Miserachs i Grau, de Sant Martí Sesgueioles, pel seu treball *Entorn dels límits actuals de la comarca d'Anoia.*

PREMI BAGES, adjudicat a Josefina Planas i Casals, de Balsareny, pel seu treball *Tres problemes del Bages.*

PREMI GERMANS FARGUELL, adjudicat a Jordi Planas i Casals, de Balsareny, pel seu treball *Records del meu Bagà.*

PREMI CENTELLES, adjudicat a Ramon Planes i Vila, de Barcelona, pel seu treball *La cançó popular i la Plana de Vic.*

PREMI FIDEL MARTÍ, adjudicat a Xavier For i Bofill, de Barcelona, pel seu treball *L'Alt Camp de Tarragona. Assaig de concepte i de delimitació geogràfica.*

Els altres premis han estat declarats deserts.

Mèxic, 23 d'abril del 1963

Manuel Alcàntara Gusart, president; *Carles Bohigas, Vicenç Riera Llorca, Pelai Vilar* i *Josep Ribera*, secretari.

tatges que cobreixin les actuals necessitats. Els hotels d'avui disposen de 110 mil cambres i es podrà disposar de 170 mil. ¶ Hem rebut el volum editat últimament sobre els Jocs Florals de la Llengua Catalana, celebrats a París l'any 1959, coincidint amb el centenari de restauració de la Gaia Festa. ¶ A Madrid s'ha publicat un llibre titulat *Especialidades testamentarias en Cataluña*, original de M. José de Romero y Lagunas. ¶ *Veu Catalana*, del mes de gener, publica un article de Josep Clopés i Sureda adreçat a les noves promocions catalanistes; recull diversos documents de l'Interior; una Declaració del Consell Nacional Català sobre el moment polític actual i les habituals notes i comentaris. ¶ El *Butlletí* del Centre Català, de Guadalajara, publica en el número de febrer *L'Afició de l'angelet*, signat per l'«Avi contaire», i dóna l'acostumat noticiari de les activitats dels catalans de la capital de l'Estat mexicà de Jalisco. ¶ Han estat concedits els Premis «Clutat de Barcelona». Les obres catalanes premiades han estat les següents: *L'altra deserció*, comèdia dramàtica de Domènec Puga; *Llevant de joia*, llibre de poesies de Climent Fornet i Escofet; i l'estudi del catedràtic J. M. Millàs i Vallicrosa sobre *Las tablas astronómicas del Rey Don Pedro el Ceremonioso*. ¶ El 27 de març s'escaigué el centenari del naixement del que fou gran cantant Francesc Vinyes, considerat com un dels millors intèrprets de les òperes de Wagner. ¶ Ha entrat en premsa el fascicle número sis de la sèrie *Estudis i Documents* del Club del Llibre Català de Mèxic. És dedicat al treball del doctor Antoni Peyrí sobre *Els metges catalans emigrats*. ¶ Ha començat la construcció del refugi que el Centre de Lectura de Reus tindrà a Montreal, Serra de Prades, gràcies a la subvenció atorgada pel seu Soci d'Honor Francesc Recasens i Mercader i de la seva esposa Maria Musté de Recasens. El xalet es dirà «Musté-Recasens». ¶ Joaquim Segura i Lamic, de Vic, ha guanyat el Premi de tres mil pessetes atorgat amb motiu del XVè Concurs-Exposició de Roses, celebrat a Reus. El poema es titula *Poema de l'amor i de les roses*. El jurat era format per Francesc Font de Rubinat, Oleguer Huguet i Joan Massot. Joaquim Segura va guanyar el Premi Fastenrath de novel·la, l'any 1960. ¶ Segons dades de la Biblioteca del Centre de Lectura de Reus, els llibres més consultats durant l'any 1962 són els que tracten d'història i geografia, seguits dels temes de filologia, ciències aplicades, ciències socials, belles arts, etc. Això, sense comptar els lectors de literatura, que són el major nombre dels que utilitzen la biblioteca. El total de lectors mensuals oscil·la entre 2.500 i 3.000. ¶ La Secció Excursionista del veterà Centre de Lectura de Reus ha lliurat les seves Medalles dels 3 000 metres als socis Ernest Baiget, Antoni Maria Ballester, Erasme Rosselló i Josep Argany, per les seves ascensions a la Pica d'Estats que té 3.141 metres. ¶ Els Cursos 1962-1963, que començaren el primer d'octubre i acabaren el 30 de juny, foren dedicats als socis del mateix Centre de Lectura de Reus i tractaren de Ciències Exactes (anàlisi de comunicacions de casos clínics a càrrec dels metges de la casa); Literatura i Idiomes, amb els cursets de català elemental i superior a càrrec de Maria Vallverdú i Mercè Totosaus; Art, amb cursets sobre perspectiva, dibuix, pintura, història de l'art i paisatge; Música, amb teoria i solfeig, piano i violí; Tecnologia i Arts aplicades, amb dibuix linial i industrial; i Ciències Morals i Polítiques, amb ensenyances comercials i cicles de conferències. Un exemple a seguir per les col·lectivitats catalanes d'Amèrica. ¶ Diverses fàbriques de mobles de Barcelona i València han figurat en el II Saló Internacional del Moble, celebrat a la Fira de París. ¶ El pintor Joan Brotat i Vilanova ha guanyat el primer premi del I Saló Nacional espanyol de Pintura d'Hivern dotat amb 25 mil pessetes i medalla d'or. L'obra es titula *Dones i galls*. L'exposició ha estat celebrada a Madrid. ¶ Sembla que una nova comissió de tècnics en carreteres del Banc Internacional de Reconstrucció i Foment anirà a Catalunya per a tractar de les condicions mitjançant les quals seria fet un préstec a l'Estat espanyol per a la gran carretera que des de La Jonquera ha de travessar tot Catalunya i el País Valencià i arribar fins a Múrcia. ¶ Ha estat aprovat el pressupost de la construcció de l'edifici de la Facultat de Ciències de la Ciutat Universitària de Barcelona que s'aixeca davant mateix del Palau de Pedralbes, a la Diagonal. La nova Facultat costarà 242 milions de

DR. EMILI FOLCH SOCIAS

CARDIÒLEG

Consulta
De 5 a 8 del vespre

Passeig de la Reforma
Nº 400 - 402

Telèfon 11-56-92

DOCTOR DEMOFIL FRANCO

ODONTOLEG

Consulta:
de 11 a 1 i de 4 a 8

Uruguay, 44-112
Tel. 21-20-57
MÈXICO, D. F.

pessetes i serà formada per tres grups d'edificis i haurà de posar-se en servei en el termini de tres anys. ¶ Hem rebut el número de desembre del 1962 de la revista montserratina *Serra d'Or* amb col·laboracions dels pares Estradé, Boix, Minobis, Dalmau, Vilanova, Pinell i Gassol que omplen tota la secció titulada *L'evangeli del temps*; col·laboren en les altres vuit seccions d'aquest número: J. A. González Casanova, Josep Vallverdú, F. Candel, Joan Fuster, Joan Margarit, Oriol Bohigas, Josep Jané i Solà, A. M. Badia Margarit, Anna Moll, Jordi Carbonell, Jaume Lorés, Gonçal Lloveras, Joaquim Molas, Jordi Sarsanades, Joan Triadú, Eduard Artells, Osvald Cardona, Albert Manent, Francesc Vallverdú, Joaquim Carbó, Ricard Salvat, Frederic Roda, Joan Lluís Marfany, Josep A. Codina, Josep Montanyes, Alexandre Cirici Pellicer, Sebastià Benet i Miquel Porter-Moix. A més a més, hi ha una nodrida informació d'activitats culturals de les comarques catalanes. És un número extraordinari de 80 planes. ¶ La Universitat Nacional Autònoma de Mèxic acaba d'editar un volum de les obres publicades a l'exili pel malaguanyat Joaquim Xirau. Conté *Amor y Mundo* (1940), *Lo fugaz y lo eterno* (1942), *Vida y obra de Ramon Llull* (1946) seguit d'un estudi bio-bibliogràfic de Llull, original de Ramon d'Alòs i Moner, que fou Membre de l'Institut Catalans. ¶ De Ramon Xirau, professor de la U.N.A.M. i de l'Institut Francès de l'Amèrica Llatina, ha publicat la mateixa editorial universitària un volum sobre *Poesía hispanoamericana y española*. ¶ A la Sala Parés, de Barcelona, s'ha fet una exposició del pintor català Diamantí Riera, mort a París l'any 1961. ¶ El pintor i pianista anglès Ceri Richards ha exposat a l'Ateneu Barcelonès unes quantes de les seves obres més recents. Van fer la presentació el cònsol general britànic Bernard Cook i el director dels Museus d'Art de la ciutat, Joan Ainaud de Lasarte. ¶ *La Estafeta Literaria*, de Madrid, (2 de febrer) ha dedicat bona part del número 285 a comentar *L'Atlàntida*, de Verdaguer-Falla, i Lluís Valeri hi explica el poema. ¶ El barítono Manuel Ausensi interpretarà la seva part en l'òpera de Verdi *Nabucco*, durant la temporada de l'Opera Concert 1963, organitzada pel Patronat de l'Orquestra Simfònica Nacional mexicana. ¶ Abelard Palanca i Pons ha publicat a València, sota els auspicis del Gremi de Mestres Impressors, un estudi sobre *Incunables valencianos: Sus características tipográficas* (1962). ¶ Miquel Batllori ha fet una antologia en espanyol de l'obra de Ramon Llull. Ha estat editada a Madrid (1961). ¶ L'Associació d'Estudis Reusencs ha editat un estudi sobre *Fortuny*, original de Joaquim Folch i Torres. ¶ El dibuixant Josep Narro ha presentat al públic barceloní una *Selección de doce litografías de la edición de Don Quijote de la Mancha*. És una obra de l'*Editorial Juventut* (1962). ¶ L'Editorial Sicània, de València, ha publicat la comèdia original de Josep Arminyana i Canut, titulada *Voreta el Xúquer*. Aquesta obra va guanyar el Primer premi dels Jocs Florals de València, l'any 1956. ¶ Miquel Bauçà ha publicat a Barcelona un recull de poemes que porta per títol *Una bella història*, amb pròleg de Josep Maria Llompart (1962). ¶ El doctor Fortià Solà ha fet una edició dels *Goigs de la devota imatge del Sant Crist d'Aiguafreda de Dalt*, amb música de Lluís Romeu. Han estat impresos a Barcelona. ¶ *Ildaribal*, la novel·la d'Alfons Maseres, ha estat reeditada a Barcelona per Miquel Arimany dins la Col·lecció d'Obres d'Avui i de Sempre. ¶ El volum 58 de la col·lecció Raixa, de Palma de Mallorca, ha estat dedicat a un recull d'estudis i assaigs que porta per títol *El mirall embruixat*, original de Josep Palau i Fabre. ¶ José Maria Fernández Cañete ha editat a Madrid un estudi sobre *La nobleza en Cataluña*. ¶ També a Madrid, ha estat editada una biografia de Joan March, el mallorquí, original de Frank Nebot. És un fascicle de la sèrie *Hechos y Figuras*. ¶ L'existència de diverses galeries d'art catalanes a la capital d'Espanya fa que sovintegin les exposicions de pintors catalans a Madrid. Darrerament hi han expoat els pintors Pere Pruna i Jaume Mercader i l'escultor Marcel Martí. ¶ L'Ajuntament d'Alacant ha convocat el V Concurs Internacional de Composició Premi «Oscar Esplà», reservat a obres inèdites no executades en públic. La dotació és de cent mil pessetes. ¶ A Barcelona s'ha publicat el Catàleg de la recent Exposició d'Art Romànic. Fa un volum de més de sis-centes pàgines amb un centenar d'il·lustracions. L'edició ha estat feta pel Conservatori de les Arts del Llibre.

PONT BLAU

Revista mensual de literatura, arts i informació.

Any XII, número 124
Juny-Juliol 1963

Director
VICENÇ RIERA LLORCA

Director artístic
J. M. GIMÉNEZ BOTEY

Gerent
JOAN B. CLIMENT

Administrador
RAMON FABREGAT

Secretari de Redacció
MARC HURTADO

Direcció i administració:
Uruguay 40-202
Tel. 13-40-80
México 1, D. F.

Autorizada como correspondencia de 2ª clase en la Administración de Correos Nº 1 de México 1, D. F., el 20 de Octubre de 1953.

LLIBRES CATALANS PER ALS INFANTS CATALANS

ALBUMS INFANTILS DE DANIEL-ROPS

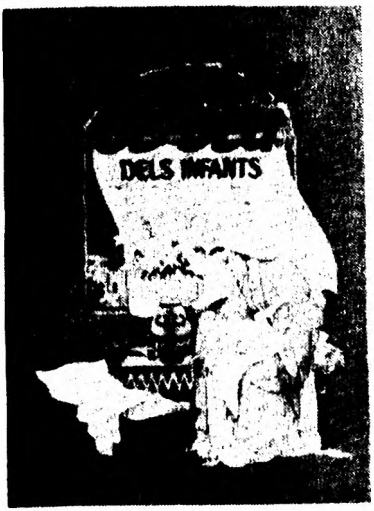

La Mare de Déu dels infants.

Història Sagrada dels infants.

L'Arca de Noè.
En preparació:
Els Apostols

LA VOLTA AL MON

Cada llibre, un país

Guillem i el vedellet.

Les perles de Tsukasa

Tony i el cangur

Mario i la gavina

En preparació:
4 nous títols.

PETITS ALBUMS BABAR

La infància de Babar

Babar i la vella senyora

Són col·leccions
AYMÀ, S. A.
editora

Per a més informació:

DIFUSORA DEL LLIBRE. Uruguay 40-202. Tel. 13-40-80. México 1, D. F.

RESTAURANT

LOUISIANA

EN MONTERREY, N. L.